

brå

 Sveriges officiella statistik

Kriminalstatistik

2016

Personer lagförda för brott

Slutlig statistik

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott. Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

URN: NBN: SE: BRA-711

© Brottsförebyggande rådet 2017

Enheten för rättsstatistik

Omslagsillustration: Susanne Engman

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

telefon 08–527 58 400, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna publikation kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se/publikationer. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till: tillganglig@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer, diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Innehåll

Sammanfattning	5
Huvudresultat för 2016	5
Inledning	7
Tolkning av statistiken	7
Begrepp och definitioner	9
Resultat	11
Utvecklingen av antalet lagföringsbeslut	11
Brottsstrukturen	14
Brottskategoriernas utveckling	15
Brottstypernas utveckling	17
Brott mot person	17
Stöld och tillgreppsbrott	21
Övriga brottstyper	23
Lagförda brott	29
Påföljder	30
Påföljder i domslut	31
Lagföringar genom åklagarbeslut	34
Fängelse tidens längd	34
Total utdömd strafftid	37
Ålder och kön	38
Ålder	38
Kön	42
Tidigare lagföringar	44
Regionala resultat	45
Beskrivning av statistiken	48

Lagföringsbeslut	48
Lagförda brott	49
Lagförda personer	49
Statistikens ändamål	49
Statistikens innehåll	50
Population	50
Kategorisering av brott	50
Regional fördelning	50
Insamling och bearbetning	51
Jämförbarhet över tid	51

Sammanfattning

I statistiken över personer lagförda för brott redovisas de lagföringsbeslut som fattats inom rättsväsendet under ett kalenderår, det vill säga domslut, strafförelägganden och åtalsunderlåtelse. Antalet lagföringsbeslut påverkas ytterst av hur många brott som anmälts till och handlagts av polis och åklagare tidigare i rättskedjan. För att tolka förändringar i lagföringsstatistiken bör man därför ta hänsyn till förändringar i antalet anmälda och uppklarade/handlagda brott.

Huvudresultat för 2016

Lagföringsbeslut och huvudbrott

- År 2016 fattades totalt 98 400 lagföringsbeslut, vilket är en minskning med 8 310 beslut eller 8 procent jämfört med 2015. Domsluten minskade med 5 procent till 56 700 domslut, strafföreläggandena minskade med 7 procent till 29 300 beslut och åtalsunderlåtelse minskade med 22 procent till 12 500 beslut.
- Den största antalsmässiga minskningen mellan 2015 och 2016, om man ser till huvudbrotten i lagföringsbesluten, avsåg lagföringsbeslut för trafikbrott, det vill säga brott mot lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott respektive brott mot trafikförordning (1998:1276). Jämfört med 2015 minskade antalet lagföringsbeslut för brott mot trafikbrottslagen med 1 530 beslut eller 7 procent. Antalet lagföringsbeslut för brott mot trafikförordningen minskade med 1 340 beslut eller 15 procent.
- Den största antalsmässiga ökningen mellan 2015 och 2016, om man ser till huvudbrotten i lagföringsbesluten, avsåg lagföringsbeslut för brott mot lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Jämfört med 2015 ökade antalet lagföringsbeslut för brott mot lagen om straff för smuggling med 266 beslut eller 12 procent.

Domslut och påföljder

- Antalet domslut med huvudpåföljden fängelse minskade med 3 procent till 10 400 domslut jämfört med 2015. Även domslut med andra typer av

huvudpåföljder minskade. Antalet domslut med huvudpåföljden böter minskade med 3 procent till 27 600 beslut, och antalet domslut med huvudpåföljden villkorlig dom minskade med 8 procent till 8 860 beslut. Domslut med skyddstillsyn som huvudpåföljd minskade med 5 procent till 5 380 beslut.

- Minskningen i antalet fängelsedomar 2016 återfanns totalt sett bland de som dömts till kortare strafftider på upp till och med *högst 6 månader*. De utdömda strafftiderna på *mer än 6 månader till högst 24 månader* respektive *mer än 24 månader* ökade med 2 respektive 9 procent, i jämförelse med 2015.

Ålder och kön

- Av samtliga lagföringsbeslut avsåg 17 procent (17 100 beslut) kvinnor och 83 procent (81 400 beslut) män. Fördelningen har varit likartad de senaste tio åren.
- Antalet lagföringsbeslut minskade i samtliga åldersgrupper jämfört med 2015. Den antalsmässigt största minskningen har skett i åldersgruppen 30–49 år, där antalet lagföringsbeslut var 34 100 beslut 2016. Det motsvarar en minskning med 3 670 beslut eller 10 procent.

Inledning

Statistiken över personer lagförda för brott redovisar de lagföringsbeslut som fattats inom rättsväsendet under ett kalenderår, det vill säga domslut (fällande dom i tingsrätt), strafförelägganden och åtalsunderlåtelse (så kallade åklagarbeslut). Statistikens ändamål är att belysa lagföringsbeslutens omfattning, struktur och utveckling samt att beskriva påföljdernas nivå och utveckling. Dessutom ger statistiken en övergripande bild av de personer som är föremål för lagföringsbeslut och hur de fördelar sig med avseende på kön, ålder och tidigare belastning.

Antalet lagföringsbeslut beror ytterst på hur många brott som anmäls och klaras upp hos polis och åklagare tidigare i rättskedjan. För att förstå och tolka utvecklingen av lagföringsbesluten bör man därmed ta hänsyn till förändringar i statistiken över antalet anmälda brott och antalet uppklarade/handlagda brott.

Det är bara en del av alla polisanmälda brott som leder till åtal och slutligen till en fällande dom eller till någon annan typ av lagföringsbeslut. Ett beslut kan dessutom omfatta flera brott, och antalet lagföringsbeslut är följaktligen betydligt mindre än antalet anmälda brott.

Lagföringsbeslut kan delas in i olika typer. I statistiken som redovisas här ingår domslut, strafförelägganden och åtalsunderlåtelse i begreppet *lagföringsbeslut*. Ordningsbotsförelägganden, som också är en typ av lagföringsbeslut, inräknas således inte. Dessa beslut redovisas istället i separata tabeller. Inte heller lagföringsbeslutet företagsbot ingår i statistiken.¹

Tolkning av statistiken

När du tolkar statistiken över personer lagförda för brott, tänk på följande:

- Definitionen av lagföringsbeslut skiljer sig mellan statistiken över lagförda personer och statistiken över uppklarade/handlagda brott. I lagföringsstatistiken

¹ Att ordningsbotsförelägganden och företagsbot inte redovisas i statistiken beror på att Brå inte kan få in uppgifterna på samma sätt som för de övriga lagföringsbesluten.

avser lagföringsbeslut *fällande domslut i tingsrätten, meddelade åtalsunderlåtelse* och *godkända strafförelägganden*, medan det i statistiken över handlagda brott avser *beslut om att väcka åtal, meddelade åtalsunderlåtelse* och *utfärdade strafförelägganden*.

- Ett lagföringsbeslut kan omfatta flera brott. Redovisningen av brott i lagföringsbeslut bygger på huvudbrottet i beslutet, det vill säga brottet med den strängaste påföljden i straffskalan. Det medför att lindrigare brott kan underskattas i förhållande till grövre brott, i statistiken över lagföringsbeslut.
- Ny lagstiftning kan innebära förändringar av bestämmelsen för ett brott. Ändringar i lagstiftningen medför att man inte kan jämföra antalet lagföringsbeslut för ett visst brott med tidigare år utan att beakta eventuella förändringar i lagstiftningen.
- Utvecklingen av antalet lagföringsbeslut påverkas av utvecklingen av antalet uppklarade/handlagda brott. Antalet lagföringsbeslut rörande vissa brott, som trafik- och narkotikabrott, återspeglar därmed till stor del polisens och åklagarnas insatser på området.
- En och samma person inräknas i statistiken för varje enskilt lagföringsbeslut, till skillnad från statistiken över misstänkta personer, där en person inräknas en gång per brottstyp.
- I lagföringsstatistiken räknas den lagförda personens ålder vid tidpunkten för lagföringsbeslutet, till skillnad från i statistiken över misstänkta personer, där man räknar den misstänkta personens ålder vid brottet.
- Statistiken över *lagförda brott* avser samtliga brott för vilka en enskild person befunnits skyldig genom ett lagföringsbeslut, vilket definitionsmässigt närmast motsvaras av statistiken över handlagda brottsmisstankar.
- Om flera personer har befunnits skyldiga till samma gärning kommer brottet att redovisas en gång för varje person som lagförts för handlingen.
- En gärning kan således resultera i flera brott i lagföringsstatistiken, samtidigt som den enbart redovisats som ett brott i anmälingsstatistiken. Det är därför olämpligt att göra direkta jämförelser mellan antalet brott i anmälingsstatistiken och antalet lagförda brott i lagföringsstatistiken.

Begrepp och definitioner

Nedan följer en beskrivning av begrepp, definitioner och avgränsningar som statistiken över personer lagförda för brott omfattas av.

- Med *lagföringsbeslut* avses *domslut* (fällande dom i tingsrätt) eller beslut av åklagare, såsom *strafföreläggande* eller *åtalsunderlåtelse*. Ordningsbotsförelägganden redovisas i separata tabeller men är inte medräknade i summeringen av antalet lagföringsbeslut och redovisas inte i denna sammanfattning. Företagsbot ingår inte heller i statistiken.
- Med *domslut* (dom) avses en fällande dom i tingsrätt mot en person. Domsluten redovisas oavsett om de har överklagats eller vunnit laga kraft i tingsrätten. Ingen hänsyn tas i statistiken till eventuella ändringar i högre rättsinstans.
- Med *strafföreläggande* avses böter som utfärdas av åklagare. Från och med 1997 kan även villkorlig dom utfärdas, enskilt eller i kombination med böter. Strafföreläggande kan endast utfärdas för brott där böter ingår i straffskalan. Endast strafförelägganden som godkänts av den förelagde ingår i redovisningen.
- Med *åtalsunderlåtelse* avses beslut av åklagare att inte väcka åtal, trots att den misstänkte bedöms vara skyldig till brottet. Skälet kan vara att personen samtidigt står åtalad för flera brott och att det underlåtna brottet inte anses ha någon ytterligare påverkan på straffpåföljden, eller att personen är ung och brottet lindrigt. Åtalsunderlåtelse enligt 17 § lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) benämns sedan 1 juli 2015 som *straffvarning*.
- Ett lagföringsbeslut kan innehålla beslut om flera brott och flera påföljder. I dessa fall redovisas *huvudbrottet* och *huvudpåföljden*. Utöver antalet beslut redovisas även antalet lagförda brott i en lagföring.
- Som *huvudbrott* väljs det brott i ett lagföringsbeslut som har den strängaste straffskalan. Om två brott har samma straffskala väljs slumpmässigt ett av brotten som huvudbrott. Huvudbrottsprincipen innebär att redovisningen av antalet personer lagförda för en enskild brottstyp är en minimiskattning. De brott som har ett lågt straffvärde och ofta begås i samband med andra brott och därmed sällan kategoriseras som huvudbrott, blir underrepresenterade i statistiken. För att

få reda på exakt hur många brott av en viss typ som har lagförts, kan de tabeller användas som redovisar antalet lagförda brott. Dessa tabeller redovisar förutom huvudbrotten även de så kallade bibrotten.

- Som regel väljs den mest ingripande påföljden i lagföringsbeslutet som *huvudpåföljd*. Påföljderna rangordnas efter grad av ingripande, med fängelse på livstid först och påföljd bortfaller sist. I de fall där referenser förekommer mellan brotten och påföljderna, väljs den påföljd som huvudbrottet lett till, även om det finns en annan mer ingripande påföljd i domslutet.
- I varje lagföringsbeslut ingår ett eller flera lagförda brott. Samtliga *lagförda brott* redovisas i statistiken över lagförda brott. Eftersom statistiken bygger på lagföringsbeslut innebär det att om flera personer lagförs för samma gärning kommer det att räknas som ett brott för varje lagförd person i statistiken. Denna redovisning motsvaras närmast av statistiken över handlagda brottsmisstankar.
- Med *lagförda personer* avses enskilda individer som lagförts under året. I tabellerna 440 och 450 finns en kolumn där varje enskild person redovisas en gång oavsett hur många lagföringsbeslut denne erhållit under året. Denna redovisning kallas i tabellerna för lagförda personer. I sammanfattningar före år 2010 motsvaras detta av begreppet lagförda personer, nettoredovisat.

För en mer detaljerad beskrivning av statistiken, se kapitlet *Beskrivning av statistiken*

Resultat

I sammanställningen nedan redovisas huvudresultaten från statistiken över personer lagförda för brott 2016. Sammanställningen ger först en bild av utvecklingen av antalet lagföringsbeslut. Därefter redovisas brottsstrukturen avseende huvudbrott för lagföringsbesluten, det vill säga hur huvudbrotten fördelar sig efter olika brottskategorier. I sammanställningen redovisas också resultaten för påföljder, antalet lagförda brott, resultat efter ålder och kön, tidigare belastningar samt vissa regionala resultat.

Utvecklingen av antalet lagföringsbeslut²

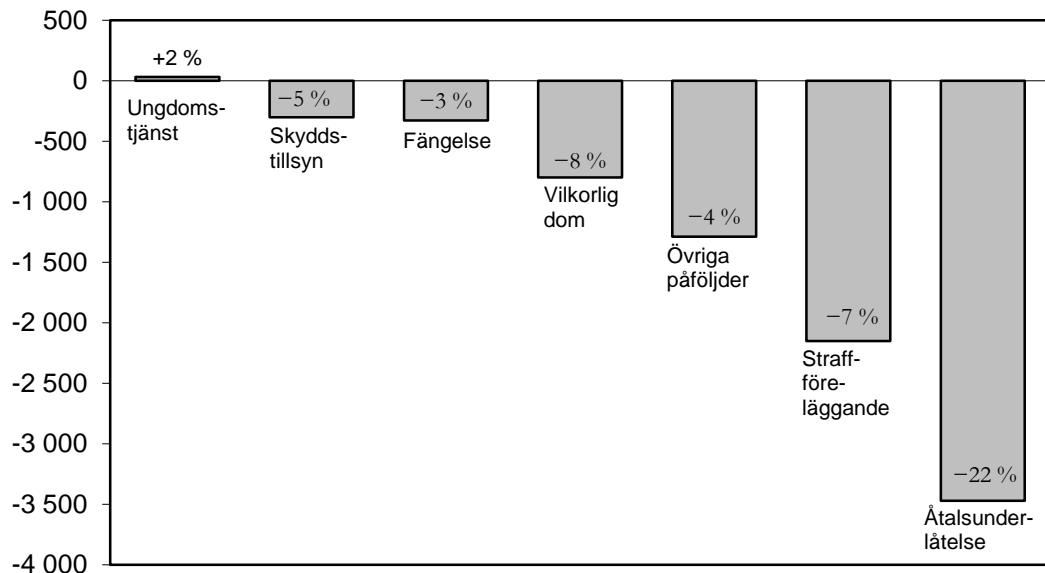
År 2016 fattades 98 400 lagföringsbeslut i Sverige. Mer än hälften av lagföringsbesluten (56 700 beslut) avsåg domslut i tingsrätten, medan resterande 41 800 lagföringsbeslut fattades av åklagaren (strafförelägganden eller åtalsunderlåtelse).

Jämfört med 2015 uppvisar samtliga tre lagföringstyper minskningar. Den totala minskningen av antalet lagföringsbeslut var 8 310 beslut eller 8 procent.

- *Domsluten* minskade med 2 690 beslut eller 5 procent från 2015 till 2016. Jämfört med 2015 minskade domsluten framför allt för misshandel respektive för brott mot trafikförordningen (en minskning med 583 respektive 581 domslut).
- *Strafföreläggandena* minskade med 2 150 beslut eller 7 procent från 2015 till 2016. Det var framför allt strafförelägganden för brott mot trafikförordningen som minskade, med 639 beslut. Även strafförelägganden för snatteri respektive strafförelägganden för rattfylleri (exklusive grovt rattfylleri och rattfylleri under påverkan av narkotika) minskade med 496 respektive 464 beslut.

² Talen i texten redovisas efter principen om tre informationsgivande siffror. Exempel: 98 443 lagföringsbeslut avrundas till 98 400, och 9 051 lagföringsbeslut avrundas till 9 100, medan 912 lagföringsbeslut förblir 912. Samtliga *beräkningar* är dock gjorda med icke-avrundade tal, varefter *resultaten* redovisas avrundade i texten.

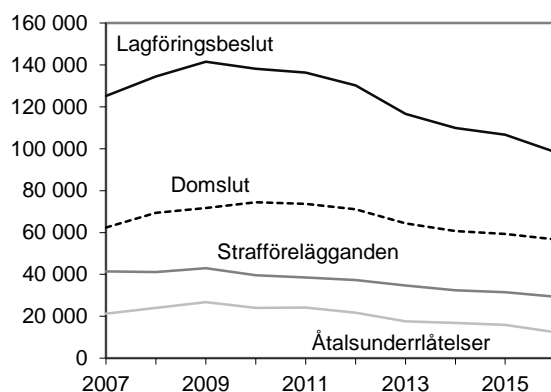
- *Åtalsunderlåtelse*na minskade med 3 470 beslut, eller 22 procent, mellan 2015 och 2016. Framför allt rörde det sig om en minskning av antalet *åtalsunderlåtelse*er som meddelats gällande brott mot narkotikastrafflagen (-1 000 beslut), olovlig körning (-746 beslut) och snatteri (-693 beslut).
- Sammanlagt minskade strafföreläggandena och *åtalsunderlåtelse*na med 5 620 beslut eller 12 procent jämfört med 2015.³

Figur 1 Förändringar i antalet lagföringsbeslut mellan 2015 och 2016. I staplarna anges den procentuella förändringen mellan åren.

Jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut minskat med 26 700 beslut eller 21 procent. Den största antalsmässiga nedgången har skett för strafförelägganden, som har minskat med 12 100 beslut eller 29 procent. Antalet *åtalsunderlåtelse*er och domar har minskat i något mindre omfattning under denna tioårsperiod – med 8 870 respektive 5 750 beslut eller 42 respektive 9 procent.

³ Enligt Åklagarmyndighetens årsredovisning 2016 minskade antalet brottsmisstankar med lagföringsbeslut med 13 procent, från 262 000 brottsmisstankar med lagföringsbeslut 2015 till 228 000 brottsmisstankar med lagföringsbeslut 2016. Med *lagföringsbeslut* i Åklagarmyndighetens statistik avses strafföreläggande, *åtalsunderlåtelse*, åtal och företagsbot som ersätter personligt straffansvar.

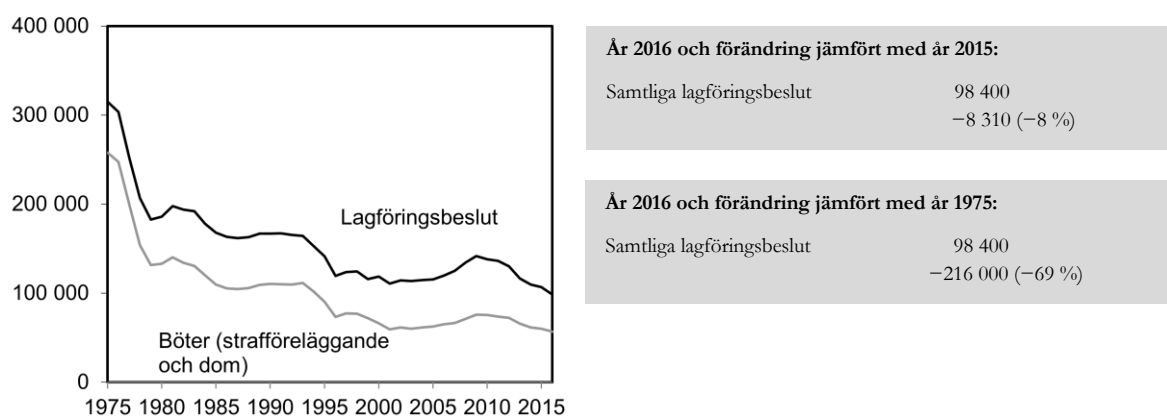
Figur 2 Antal lagföringsbeslut fördelat på lagföringstyp, åren 2007–2016.

År 2016 och förändring jämfört med år 2015:	
Samtliga lagföringsbeslut	98 400 -8 310 (-8 %)
Domslut	56 700 -2 690 (-5 %)
Strafförelägganden	29 300 -2 150 (-7 %)
Åtalsunderlåtelse	12 500 -3 470 (-22 %)

År 2016 och förändring jämfört med år 2007:	
Samtliga lagföringsbeslut	98 400 -26 700 (-21 %)
Domslut	56 700 -5 750 (-9 %)
Strafförelägganden	29 300 -12 100 (-29 %)
Åtalsunderlåtelse	12 500 -8 870 (-42 %)

Antalet lagföringsbeslut har minskat påtagligt jämfört med 1975, och uppgick 2016 till knappt en tredjedel av 1975 års nivå. En större del av minskningen inträffade dock redan i slutet av 1970-talet, när fylleri avkriminaliserades. Under den efterföljande perioden, och fram till mitten av 1990-talet, kom utvecklingen för både domstols- och åklagarbeslut att karakteriseras av en svagare, men kontinuerlig, minskning. Framför allt minskade antalet strafförelägganden, vilket delvis förklaras av att det infördes en möjlighet att förelägga ordningsbot för fler brott än tidigare (t.ex. brott mot trafikförfattningar och smuglingsbrott). En del av minskningen under perioden, i synnerhet mellan 1994 och 1996, kan sannolikt även förklaras av en motsvarande minskning av antalet personupplästa brott dessa år. I mitten av 1990-talet stabiliserades lagföringarna på en relativt konstant nivå, för att öka i antal under 2000-talets andra hälft (2005–2009). Sedan 2009 har antalet lagföringsbeslut återigen uppvisat en kontinuerlig minskning, och de ligger nu på den lägsta nivån sett till hela

perioden 1975–2016. Det motsvarar en minskning med 216 000 beslut eller 69 procent sedan 1975.

Figur 3 Antal lagföringsbeslut, åren 1975–2016.

Brottsstrukturen²

Om man jämför brottsstrukturen (avseende huvudbrott för ett antal breda brottskategorier) för lagföringar 2007 och 2016, framgår att *andelen* lagföringsbeslut för narkotikabrott har ökat över tid, samtidigt som andelen trafikbrott⁴ har minskat (se figurerna 4 och 5). Narkotikabrott är liksom trafikbrott typiska spaningsbrott, som i stor utsträckning påverkas av polisens resurser och prioriteringar. Tillsammans stod narkotikabrott och trafikbrott för hälften (50 %) av alla lagföringsbeslut 2016, vilket kan jämföras med 2007, då de utgjorde 45 procent av alla beslut.

Nedan följer en sammanställning av den andelsmässiga utvecklingen för de största redovisade brottskategorierna.

Trafikbrott⁵ är sett till huvudbrotten den enskilt vanligaste brottskategorin i samband med lagföringar. År 2016 avsåg 29 procent av huvudbrotten i samtliga lagföringsbeslut trafikbrott, vilket kan jämföras med 33 procent 2007. Av trafikbrotten utgörs 65 procent av brott mot trafikbrottslagen, som domineras av brotten olovlig körning, rattfylleri och grovt rattfylleri. Fördelningen inom kategorin har dock förändrats, så att andelen brott mot trafikbrottslagen har ökat över tid, medan andelen brott mot trafikförordningen har minskat något.

Tillgreppsbrott (8 kap. BrB), som också är en vanlig brottskategori, utgjorde 21 procent av huvudbrotten i lagföringsbesluten 2016. Det är en viss ökning jämfört med 2007, då tillgreppsbrotten stod för 19 procent av samtliga huvudbrott. Andelen lagföringsbeslut för tillgreppsbrott har pendlat mellan 19 och 21 procent under den

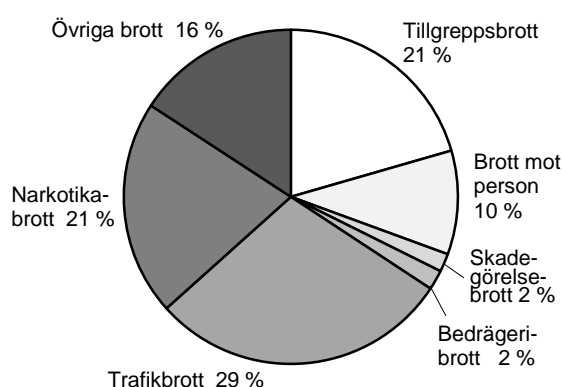
⁴ Lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott respektive trafikförordning (1998:1276).

⁵ Lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott samt trafikförordning (1998:1276).

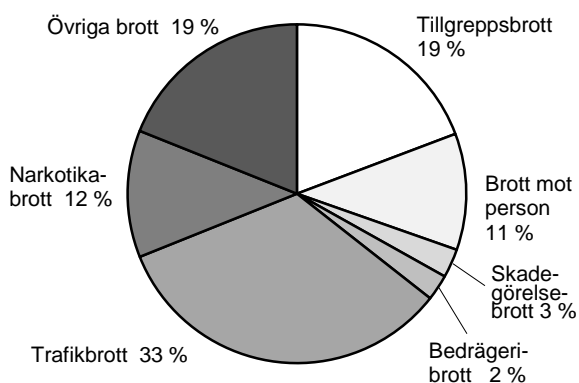
senaste tioårsperioden. Snatteri stod för 57 procent av samtliga tillgreppsbrott sett till huvudbrottet 2016. Tio år tidigare var motsvarande andel 56 procent.

Även narkotikabrott (brott mot narkotikastrafflagen (1968:64)) omfattade 21 procent av alla huvudbrott i lagföringsbesluten 2016, vilket kan jämföras med 12 procent 2007.

Brott mot person (3–7 kap. BrB) omfattade 10 procent av samtliga huvudbrott i lagföringsbesluten under 2016, vilket är en något lägre andel än 2007, då 11 procent av samtliga huvudbrott utgjordes av brott mot person. Denna kategori domineras av misshandelsbrott (inklusive grov och synnerligen grov misshandel), som omfattade 57 procent av alla lagföringsbeslut i kategorin brott mot person under 2016.

Figur 4 Andel (procent) lagföringsbeslut för brott efter huvudbrott, år 2016 (totalt 98 400 beslut).

Figur 5 Andel (procent) lagföringsbeslut för brott efter huvudbrott, år 2007 (totalt 125 000 beslut).

Brottskategoriernas utveckling²

Den största *antalsmässiga* minskningen mellan 2015 och 2016, om man ser till huvudbrotten i lagföringsbesluten, avsåg lagföringar om brott mot trafikbrottslagen och trafikförordningen. Trafikbrott är så kallade spaningsbrott, vilket innebär att den anmälda brottslighetens omfattning är beroende av myndighetsprioriteringar. Hur många brott som upptäcks och lagförs beror i hög grad på hur stora resurser som myndigheter lägger ner på att beivra denna typ av brottslighet.

Lagföringsbeslut gällande trafikförordningen minskade med 1 340 beslut eller 15 procent, medan brott mot trafikbrottslagen minskade med totalt 1 530 beslut eller 7 procent, jämfört med året innan. Vissa brott i trafikbrottslagen minskade dock mer än så, samtidigt som andra brott ökade något. Nedgången i antalet lagföringsbeslut gällande trafikbrottslagen kan till viss del förklaras av en minskning av antalet lagföringar för rattfylleri respektive grovt rattfylleri (en sammanlagd minskning med 900 beslut eller 11 %). Den gäller dock inte antalet beslut för rattfylleri under påverkan av narkotika, som ökade med 35 beslut eller 3 procent jämfört med 2015.

Den största *antalsmässiga* ökningen av lagföringsbeslut jämfört med 2015 ses för beslut avseende lagen (2000:1225) om straff för smuggling, som ökade med 266 beslut eller 12 procent. Ökningen avsåg strafförelägganden.⁶

Jämfört med 2007 kan den största *antalsmässiga* ökningen ses för lagföringsbeslut gällande brott mot narkotikastrafflagen, som ökade med 35 procent eller 5 330 beslut (se tabell 1). Ökningen följde en tydlig uppåtgående trend under perioden 2007–2012, vilket förklarar ökningen i andelen narkotikabrott i förhållande till andra brottskategorier under den senaste tioårsperioden. År 2013 sjönk antalet lagföringsbeslut gällande narkotikabrott tillfälligt. Under åren 2014–2015 låg antalet lagföringsbeslut på cirka 21 400 beslut, men under 2016 har antalet återigen minskat något, till 20 500 beslut.

Den största *antalsmässiga* minskningen jämfört med 2007 ses för brott mot trafikbrottslagen (en nedgång med 7 130 beslut eller 26 %) och trafikförordningen (en minskning med 5 920 beslut eller 43 %). Att brott mot trafikförordningen har minskat i större utsträckning är delvis en följd av att fler sådana brott än tidigare lagförs genom föreläggande om ordningsbot, och därmed inte redovisas i lagföringsstatistiken.⁷ Även tillgreppsbrotten har minskat jämfört med 2007 (en nedgång med 3 880 beslut eller 16 %).

⁶ Antalet åtalsunderlåtelse avseende lagen (2000:1225) om straff för smuggling ökade med 2 beslut (10 %), medan domsluten däremot minskade med 51 beslut eller 6 procent.

⁷ Ordningsbotsförelägganden redovisas i separata tabeller men är inte medräknade i summeringen av antalet lagföringsbeslut och redovisas inte i denna sammanfattning.

Tabell 1 Lagföringsbeslut (huvudbrott), förändring mellan 2007 och 2016, redovisat på ett urval av brottsbalkens kapitel och de mest använda specialstraffrättsliga författningarna. (Därmed redovisas inte kapitel 7, 18, 19, 21 och 22 i BrB, som motsvarar mycket få lagföringsbeslut.)

Lagrum		Antal lagföringsbeslut		Förändring jämfört med 2007	
		2007	2016	Antal	Procent
1968:64	Narkotikastrafflag	15 179	20 508	5 329	35
BrB 6 kap.	Sexualbrott	985	1 189	204	21
1988:254	Lag om förbud beträffande knivar m.m.	1 748	1 933	185	11
1996:67	Vapenlag/vapenförordning	737	744	7	1
2000:1225	Lag om straff för smuggling	2 476	2 455	-21	-1
BrB 16 kap.	Brott mot allmän ordning	472	432	-40	-8
BrB 11 kap.	Brott mot borgenärer m.m.	1 470	1 320	-150	-10
BrB 8 kap.	Tillgreppsbrott	24 099	20 215	-3 884	-16
BrB 14 kap.	Förfalskningsbrott	838	686	-152	-18
BrB 13 kap.	Allmänfarliga brott	259	204	-55	-21
BrB 4 kap.	Brott mot frihet och frid	3 351	2 564	-787	-23
1951:649	Trafikbrottslag	27 877	20 743	-7 134	-26
BrB 17 kap.	Brott mot allmän verksamhet	3 722	2 615	-1 107	-30
BrB 3 kap.	Brott mot liv och hälsa	9 497	6 074	-3 423	-36
BrB 9 kap.	Bedrägeri och annan oredlighet	3 093	1 885	-1 208	-39
BrB 5 kap.	Ärekränkning	67	40	-27	-40
1998:1276	Trafikförordning	13 837	7 917	-5 920	-43
1971:69	Skattebrottslag	643	349	-294	-46
BrB 10 kap.	Förskingring, annan trolöshet och mutbrott	811	421	-390	-48
BrB 12 kap.	Skadegörelsebrott	3 443	1 732	-1 711	-50
MB 1998:808	Miljöbalk	244	117	-127	-52
BrB 15 kap.	Mened, falskt åtal m.m.	1 194	452	-742	-62
BrB 20 kap.	Tjänstefel m.m.	45	17	-28	-62
2010:1622 resp. 1994:1738	Alkohollag	634	196	-438	-69
2001:558 och 2001:650	Lag/förordning om vägtrafikregister	1 506	380	-1 126	-75
2002:574 och 2009:211 resp. 2002:925	Fordonslag/ fordonsförordning	2 128	453	-1 675	-79
	SAMTLIGA BROTT	125 156	98 443	-26 713	-21
	Övriga brott ej redovisade i tabell ovan	4 801	2 802	-1 999	-42

Brottstypernas utveckling²

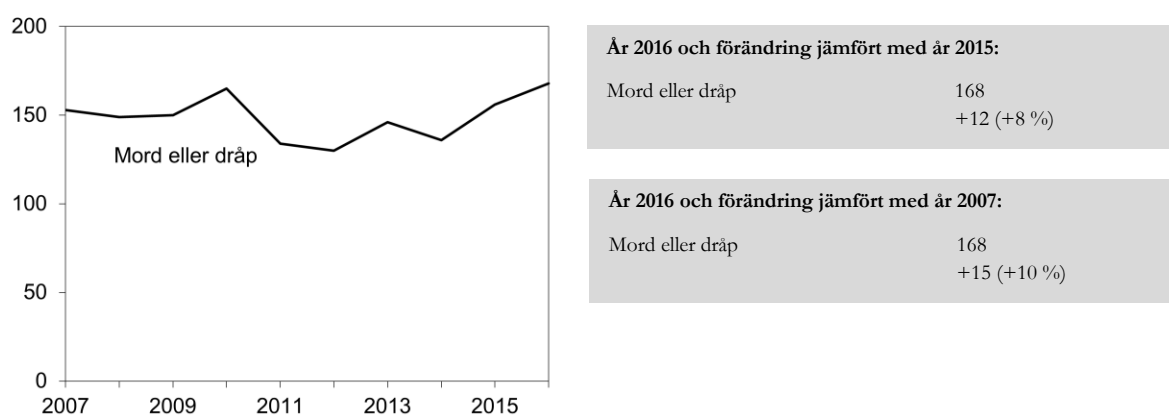
Nedan redovisas utvecklingen av antalet lagföringsbeslut för ett urval huvudbrott. För att förstå statistiken över lagföringsbeslut för olika typer av brott, bör man tänka på att även antalsmässigt små variationer kan resultera i stora procentuella förändringar för vissa statistiskt sett små brottskategorier. Det är därmed inte ovanligt att utvecklingen i vissa fall visar på relativt kraftiga årliga variationer.

Brott mot person

Med brott mot person avses brott som regleras i 3–7 kap. BrB. Under 2016 fattades 9 890 lagföringsbeslut gällande brott mot person, såsom mord, misshandel, fridsbrott, sexualbrott m.m. Jämfört med 2015 har antalet minskat med 930 beslut, eller 9 procent. Jämfört med 2007, då det fattades 13 900 lagföringsbeslut avseende brott mot person, var minskningen 4 020 beslut eller 29 procent.

Dödligt våld

År 2016 avsåg 168 domslut *mord* eller *dråp* (inkluderar försök, förberedelse och stämpling till brott) som huvudbrott. Det innebär en ökning med 12 beslut eller, 8 procent jämfört med 2015 då 156 domslut avsåg mord eller dråp. Jämfört med 2007 har antalet ökat med 15 beslut, eller 10 procent. Under perioden 2007–2016 har domsluten gällande mord eller dråp varierat mellan 130 och 168 beslut. Den ökning som kan noteras de senaste två åren redovisas också i andra av Brå genomförda granskningar av dödligt våld. Den senaste redovisningen av antalet anmälda och konstaterade fall av dödligt våld finns i publikationen *Konstaterade fall av dödligt våld. En granskning av anmält dödligt våld 2016*⁸.

Figur 6 Antal lagföringsbeslut med mord eller dråp som huvudbrott, åren 2007–2016.

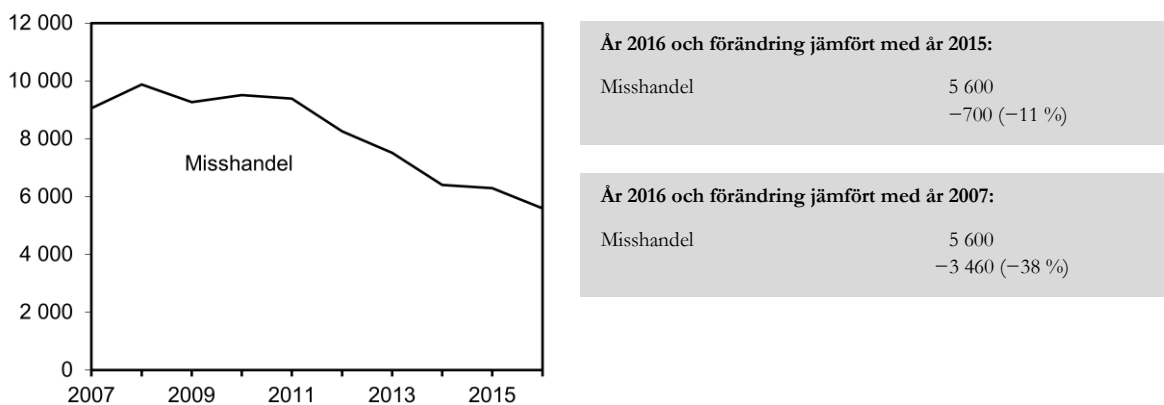
Misshandel

Den största brottskategorin bland lagföringsbesluten gällande brott mot person är *misshandel*⁹ (inklusive *grov misshandel* och *grov misshandel, synnerligen grovt brott*). År 2016 fattades 5 600 lagföringsbeslut med misshandel som huvudbrott, vilket är en minskning med 700 beslut eller 11 procent jämfört med året innan.

Även jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut avseende misshandel minskat, med totalt 3 460 beslut, eller 38 procent. Mellan åren 2007 och 2008 ökade antalet sådana lagföringsbeslut, för att sedan plana ut på en mer stabil nivå under ett par år. Sedan 2011 har utvecklingen präglats av en successiv minskning av antalet beslut.

⁸ Publikationen finns för nedladdning på Brås webbplats, www.bra.se.

⁹ I den löpande texten anges enbart normalgraden av brottet, eftersom ringa misshandel anges i samma paragraf som normalgraden. Brotts avseende ringa misshandel är därmed inkluderade i beräkningen.

Figur 7 Antal lagföringsbeslut med misshandel som huvudbrott, åren 2007–2016.

Fridskränkingsbrott

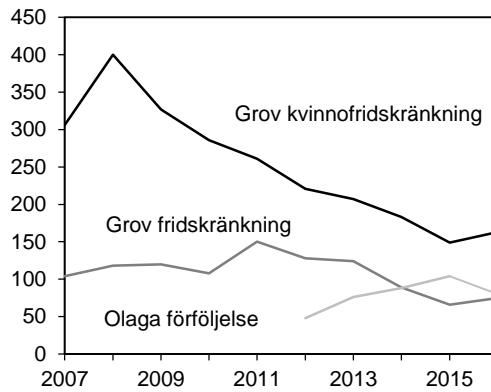
Gärningar som misshandel, olaga hot, ofredande med mera kan, när de utgjort ett led i en upprepad kränkning, rubriceras som *grov kvinnofridskränkning* eller *grov fridskränkning*. År 2016 fattades 163 respektive 75 lagföringsbeslut med huvudbrottet grov kvinnofridskränkning eller grov fridskränkning. Antalet lagföringar för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning ökade med 14 respektive 9 beslut, eller med 9 respektive 14 procent, mellan 2015 och 2016.

Antalet beslut gällande grov kvinnofridskränkning har minskat med 143 beslut, eller 47 procent sedan 2007. Även antalet lagföringsbeslut avseende grov fridskränkning har minskat, med 29 beslut eller 28 procent, under denna period.

En viss del av nedgången avseende grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning under åren 2012–2015 kan troligtvis förklaras av att upprepad brottslighet avseende vissa brott som faller in under rubriceringarna, sedan den 1 oktober 2011, även kan rubriceras som *olaga förföljelse*. Skillnaden mellan de olika brottsrubriceringarna ligger i vilken relation offer och gärningsperson har. Vid grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning gäller att brottet ska ha begåtts mot en närstående eller tidigare närstående person och att handlingarna ska ha varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Dessa krav finns inte för brottet olaga förföljelse. För olaga förföljelse gäller dock liksom för fridskränkingsbrotten att samtliga gärningar som omfattas av lagen (för respektive brott) ska ha utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet. I Brås rapport 2015:2 *Olaga förföljelse. Tillämpningen av den nya straffbestämmelsen*¹⁰ går det att läsa mer om hur brottsrubriceringen olaga förföljelse har tillämpats och påverkat tillämpningen av andra brottsrubriceringar.

Jämfört med 2015 minskade dock antalet lagföringsbeslut med olaga förföljelse som huvudbrott med 24 beslut (-23 %).

¹⁰ Rapporten finns för nedladdning på Brås webbplats, www.bra.se.

Figur 8 Antal lagföringsbeslut med grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning eller olaga förföljelse som huvudbrott 2007–2016.

År 2016 och förändring jämfört med år 2015:

Grov fridskränkning	75	+9 (+14 %)
Grov kvinnofridskränkning	163	+14 (+9 %)
Olaga förföljelse	80	-24 (-23 %)

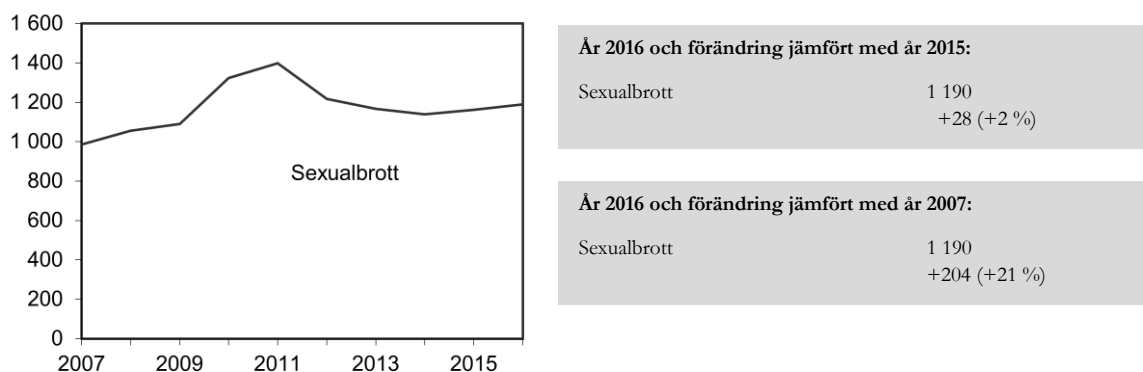
År 2016 och förändring jämfört med år 2007:

Grov fridskränkning	75	-29 (-28 %)
Grov kvinnofridskränkning	163	-143 (-47 %)

Sexualbrott

År 2016 fattades 1 190 lagföringsbeslut gällande *sexualbrott*, vilket motsvarar en ökning med totalt 28 beslut eller 2 procent jämfört med 2015. Framför allt ökade lagföringar gällande sexuellt ofredande (en ökning med 36 beslut eller 8 %).

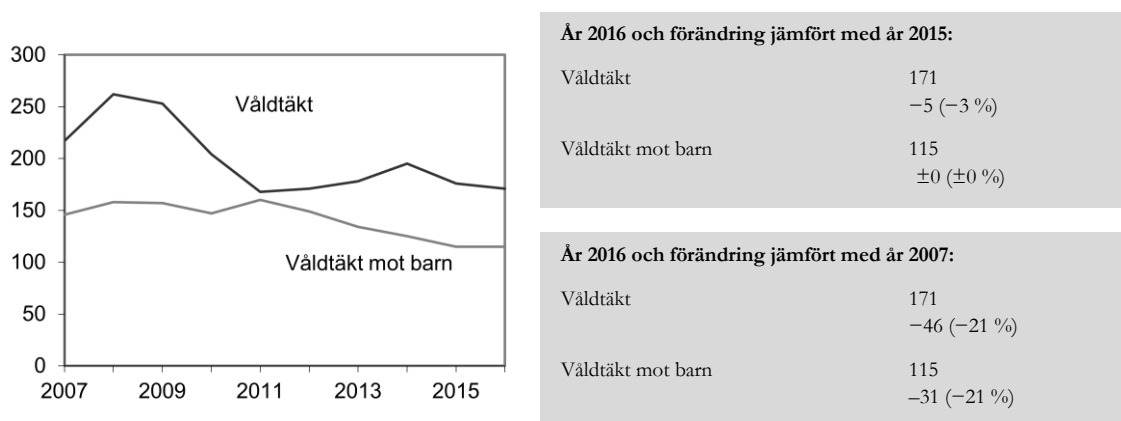
Jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut för sexualbrott totalt sett ökat med 204 beslut eller 21 procent. Utvecklingen av lagföringar gällande sexualbrott ska ses mot bakgrund av den skärpta sexualbrottslagstiftning som trädde i kraft 2005. Under åren 2009 och 2011 skärptes sexualbrottslagstiftningen ytterligare, när brottet kontakt med barn i sexuellt syfte infördes i brottsbalken, och straffskalan för köp av sexuell tjänst höjdes från högst sex månaders fängelse till högst ett års fängelse.

Figur 9 Antal lagföringsbeslut med sexualbrott som huvudbrott, åren 2007–2016.

Av de 1 190 lagföringsbesluten gällande sexualbrott 2016 avsåg 171 beslut *våldtäkt* (inklusive *grov våldtäkt*) som huvudbrott. Det är en minskning med 5 lagföringsbeslut, eller 3 procent, sedan föregående år. Jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut gällande våldtäkt som huvudbrott minskat med 46 beslut, eller 21 procent.

År 2016 fattades 115 lagföringsbeslut för våldtäkt mot barn (inklusive grov våldtäkt mot barn), vilket är samma antal som 2015. Jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut minskat med 31 beslut, eller 21 procent.

Figur 10 Antal lagföringsbeslut med våldtäkt eller våldtäkt mot barn som huvudbrott, åren 2007–2016.

Stöld och tillgreppsbrott

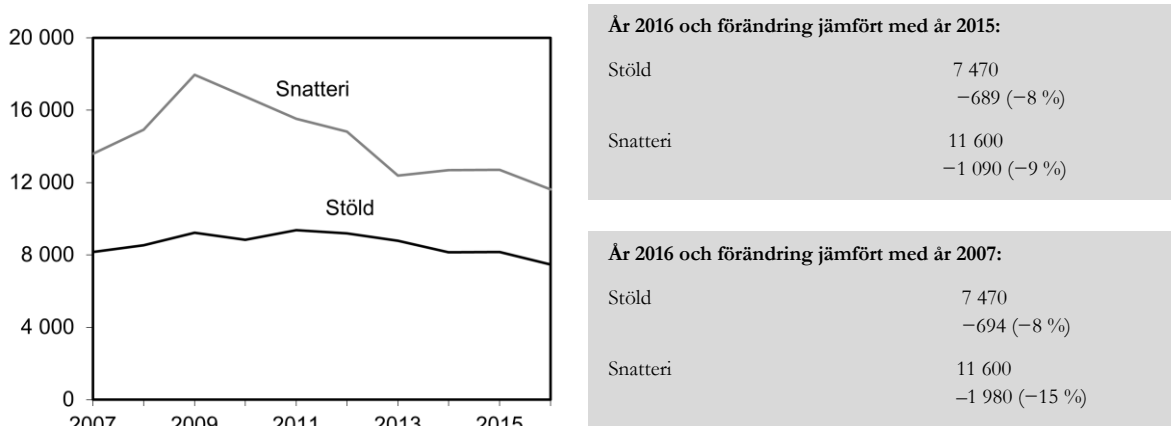
Med stöld och tillgreppsbrott anses brott som regleras i 8 kap. BrB. Under 2016 fattades 20 200 lagföringsbeslut gällande stöld och tillgreppsbrott, vilket är en minskning med 1 840 beslut eller 8 procent jämfört med 2015. Jämfört med 2007, då 24 100 sådana lagföringsbeslut fattades, var minskningen 3 880 beslut eller 16 procent.

Stöld och snatteri

Utvecklingen skiljer sig åt mellan olika typer av tillgreppsbrott. År 2016 fattades 7 470 lagföringsbeslut för *stöld* (inklusive *grov stöld*), vilket jämfört med 2015 innebar en minskning med 689 beslut eller 8 procent. Jämfört med 2007 hade lagföringsbeslut för stöld minskat med 694 beslut eller 8 procent.

År 2016 fattades 11 600 lagföringsbeslut för snatteri, vilket innebar en minskning med 1 090 beslut eller 9 procent jämfört med 2015, och med 1 980 beslut eller 15 procent jämfört med 2007.

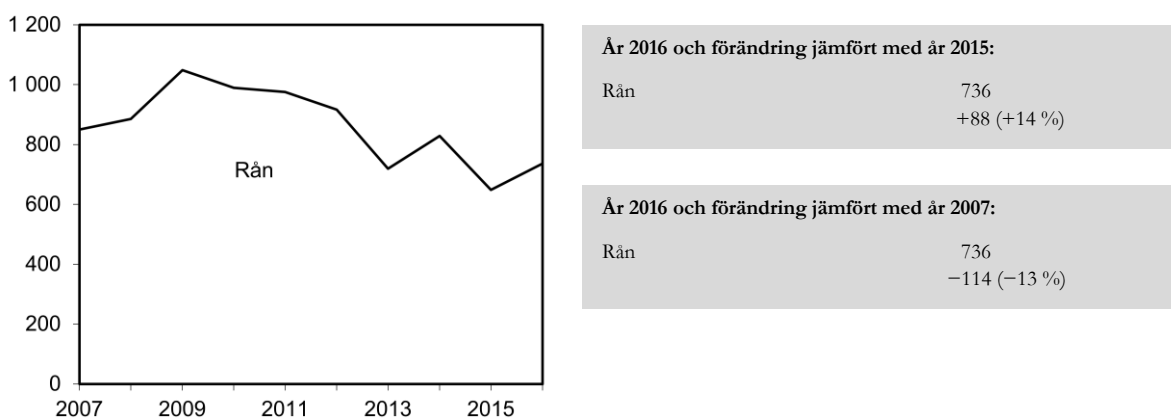
Mellan 2007 och 2009 skedde först en ökning av antalet lagföringsbeslut för snatteri. Åren därefter minskade antalet beslut, men under 2013–2015 stabiliserades det på en medelnivå om 12 600 beslut per år. Snatteribrott är ett typiskt spaningsbrott, som i stor utsträckning påverkas av vilka åtgärder och resurser som avsätts i försäljningsledet för att upptäcka denna typ av gärningar. Effekten blir att antalet lagföringsbeslut gällande snatteri kan variera kraftigt mellan olika perioder.

Figur 11 Antal lagföringsbeslut med stöld eller snatteri som huvudbrott, åren 2007–2016.

Rån

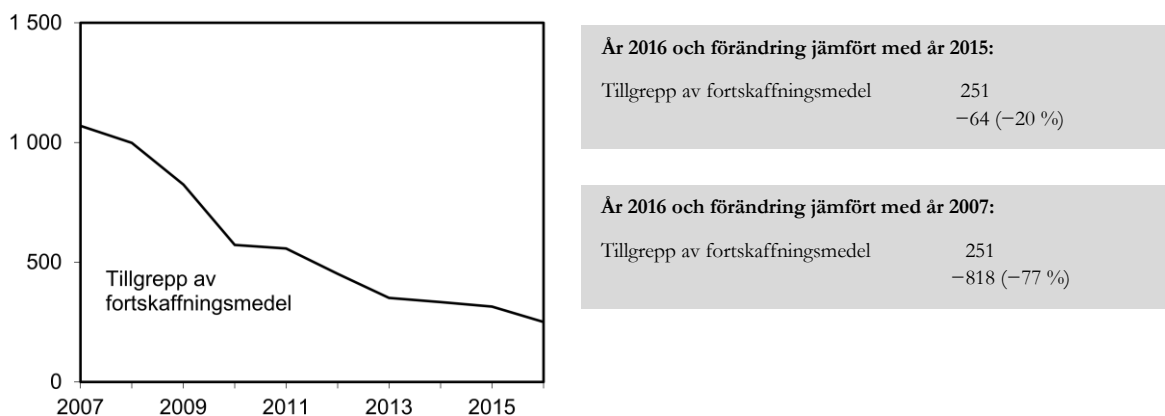
År 2016 fattades 736 lagföringsbeslut gällande *rån* (inklusive *grovt rån*), vilket var en ökning med 88 beslut, eller 14 procent, jämfört med 2015. Jämfört med 2007 hade dessa lagföringsbeslut dock minskat med 114 beslut, eller 13 procent. Antalet lagföringsbeslut gällande rån har haft en nedåtgående trend sedan 2009.

Figur 12 Antal lagföringsbeslut med rån som huvudbrott, åren 2007–2016.

Tillgrepp av fortskaffningsmedel

En kontinuerlig nedgång över tid kan konstateras i antalet lagföringsbeslut gällande *tillgrepp av fortskaffningsmedel*. Antalet lagföringar med tillgrepp av fortskaffningsmedel som huvudbrott uppgick till 251 beslut under 2016. Jämfört med 2015 har antalet sådana lagföringsbeslut minskat med 64 beslut, eller 20 procent. Sedan 2007 har de minskat med 818 beslut, eller 77 procent.

Figur 13 Antal lagföringsbeslut med tillgrepp av fortskaffningsmedel som huvudbrott, åren 2007–2016.

Övriga brottstyper

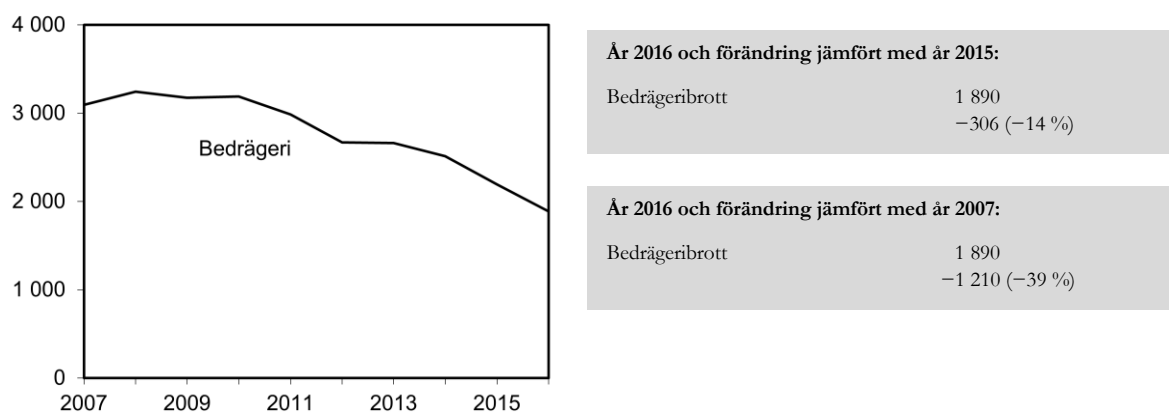
Med övriga brottstyper avses brott som regleras i 9–22 kap. BrB samt i viss specialstraffrättslig lagstiftning. Här redovisas bedrägeribrott, skadegörelsebrott, våld eller hot mot tjänsteman, rattfylleri, narkotikabrott, smuglingsbrott respektive penningtvättsbrott.

Bedrägeribrott

År 2016 fattades 1 890 lagföringsbeslut gällande *bedrägeribrott* (9 kap. BrB), vilket är 306 beslut färre än föregående år, och motsvarar en minskning med 14 procent. Under perioden 2007–2010 låg antalet lagföringsbeslut gällande bedrägeribrott relativt jämnt på ett medel av 3 180 beslut, men har sedan minskat. Totalt sett har antalet lagföringsbeslut för olika former av bedrägeribrott som huvudbrott minskat med 1 210 beslut, eller 39 procent, sedan 2007.

Även om antalet lagföringsbeslut avseende bedrägeribrott har minskat, har antalet bedrägeribrott som leder till åtal ökat under de senaste åren. Många bedrägeribrottsutredningar är stora, och omfattar både många brott och många gärningspersoner. Ett lagföringsbeslut kan omfatta ett eller flera lagförda brott. Flera bedrägeribrott kan därmed ingå i samma beslut. Det är inte ovanligt med domar där mer än 100 bedrägeribrott prövats vid samma tillfälle. Enligt den statistik som har tagits fram för Brås rapport 2016:9 *Bedrägeribrottsligheten i Sverige. Kartläggning och*

*åtgärdsförslag*¹¹ framgår att det sedan 2008 har skett en andelsmässig ökning av antalet lagföringar som avser ett större antal bedrägeribrott. I nämnda rapport går det att läsa mer om bedrägeribrottslighetens utveckling under de senaste åren.

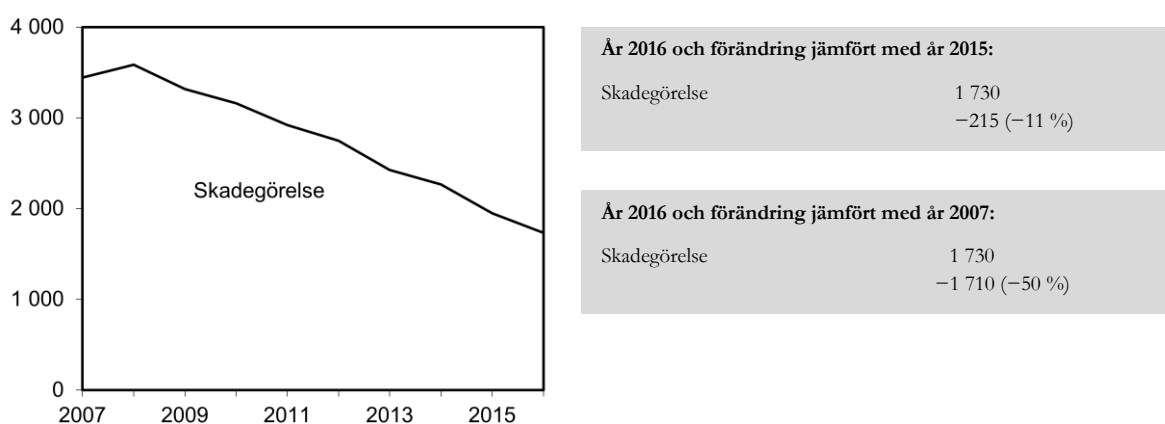

Figur 14 Antal lagföringsbeslut med bedrägeri som huvudbrott, åren 2007–2016.

Skadegörelsebrott

År 2016 uppgick antalet lagföringsbeslut med *skadegörelse* som huvudbrott till 1 730 beslut, vilket är en minskning med 215 beslut, eller 11 procent, jämfört med föregående år. Antalet lagföringsbeslut där skadegörelse var huvudbrott har sedan 2007 minskat med 1 710 beslut, eller 50 procent.

Mellan 2007 och 2008 ökade antalet lagföringsbeslut med skadegörelse som huvudbrott. Sedan 2008 har dock trenden vänt nedåt och antalet lagföringsbeslut har minskat under de senaste åtta åren.

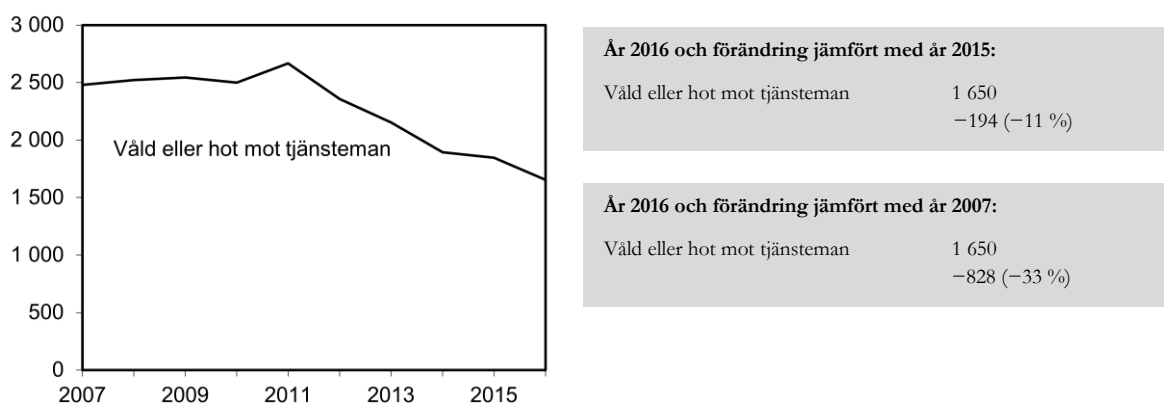
Figur 15 Antal lagföringsbeslut med skadegörelse som huvudbrott, åren 2007–2016.

¹¹ Rapporten finns för nedladdning på Brås webbplats www.bra.se.

Våld eller hot mot tjänsteman

År 2016 uppgick antalet lagföringsbeslut för *våld eller hot mot tjänsteman* till 1 650 beslut. Jämfört med 2015 är det en minskning med 194 beslut, eller 11 procent. Jämfört med 2007 är det en minskning med 828 beslut, eller 33 procent.

Under perioden 2007–2010 låg antalet lagföringsbeslut på en relativt jämn nivå med ett genomsnitt av 2 510 lagföringar per år. Sedan 2011 har det minskat kontinuerligt, och är 2016 nere på den lägsta redovisade nivån under den senaste tioårsperioden.

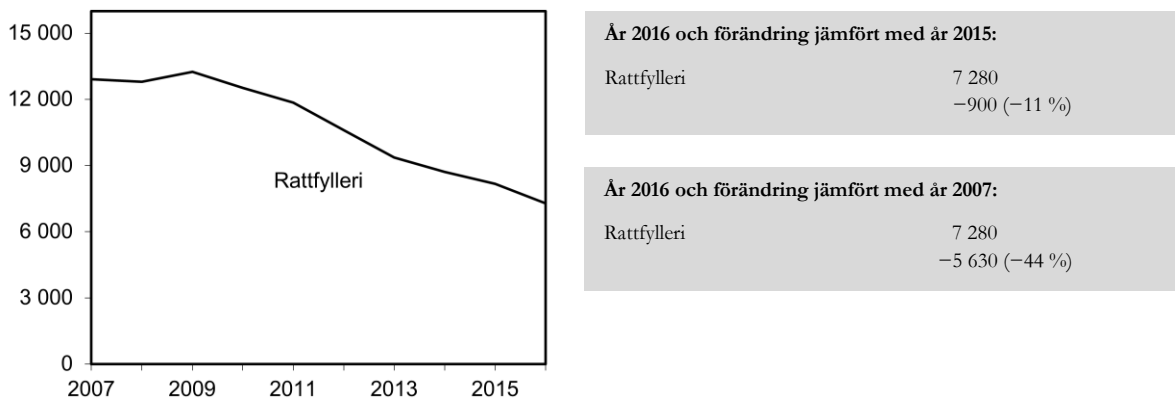

Figur 16 Antal lagföringsbeslut med våld eller hot mot tjänsteman som huvudbrott, åren 2007–2016.

Rattfylleri

År 2016 uppgick antalet lagföringsbeslut med *rattfylleri* (exklusive rattfylleri under påverkan av narkotika) eller *grovt rattfylleri* som huvudbrott till 7 280 beslut. Det är en minskning med 900 beslut, eller 11 procent jämfört med föregående år. Om man ser till hela den senaste tioårsperioden har antalet lagföringar minskat med 5 630 beslut, eller 44 procent jämfört med 2007.

Sedan 2009 har antalet lagföringsbeslut gällande rattfylleri minskat kontinuerligt. Utvecklingen av antalet lagföringsbeslut rörande trafikbrott, till exempel rattfylleri, återspeglar till stor del polisens insatser på trafikområdet.

Figur 17 Antal lagföringsbeslut med rattfylleri (inkl. grovt rattfylleri) som huvudbrott, åren 2007–2016.

Narkotikabrott

År 2016 fattades 20 500 lagföringsbeslut för *brott mot narkotikastrafflagen* som huvudbrott. Jämfört med 2015 har antalet lagföringsbeslut för brott mot narkotikastrafflagen minskat med 867 beslut eller 4 procent.

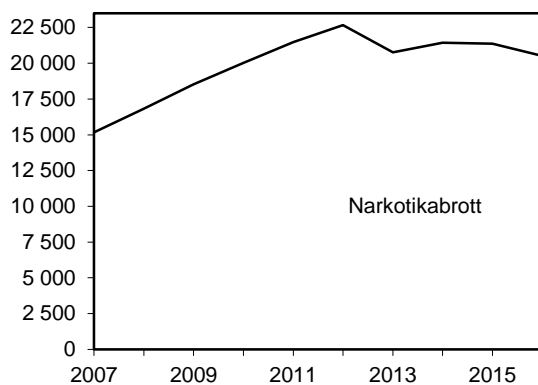
Minskningarna rör antalet narkotikabrott av normalgraden (1 §) och ringa narkotikabrott (2 §), som sammantaget minskade med 942 beslut eller 4 procent.¹² Antalet lagföringsbeslut avseende grova narkotikabrott (3 §) som huvudbrott ökade däremot med 71 beslut eller 33 procent, jämfört med året innan.¹³

Jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut avseende narkotikabrott ökat med 35 procent, eller 5 330 beslut.

Narkotikabrott är ett typiskt så kallat spaningsbrott, och utvecklingen av antalet lagföringsbeslut kan för denna brottstyp till stor del förklaras av förändringar i framför allt polisens resurser och prioriteringar.

¹² På grund av vissa brister i indata, redovisas antalet ringa narkotikabrott och narkotikabrott av normalgraden för 2016 sammantaget. Se avsnittet *Jämförelser över tid*.

¹³ Den 1 juli 2016 infördes rubriceringen synnerligen grovt narkotikabrott i 3 § 2 stycket narkotikastrafflagen (1968:64). Under 2016 avsåg endast ett fåtal domslut synnerligen grovt narkotikabrott.

Figur 18 Antal lagföringsbeslut med narkotikabrott som huvudbrott, åren 2007–2016.

År 2016 och förändring jämfört med år 2015:	
Narkotikabrott totalt	20 500 -867 (-4 %)
Därav:	
Ringa narkotikabrott, och narkotikabrott	20 200 -942 (-4 %)
Grovt narkotikabrott	288 +71 (+33 %)
År 2016 och förändring jämfört med år 2007:	
Narkotikabrott totalt	20 500 +5 330 (+35 %)

Från och med 2015 års lagföringsstatistik redovisas även uppgifter om typ av gärning vid narkotikabrott i lagföringsstatistiken.¹⁴ I 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) finns en uppräknning av olika typer av brottsliga gärningar gällande hantering av narkotika. Dessa gärningar är uppdelade i sex punkter som listats i allvarlighetsordning med den grövsta typen av gärning först. En person kan ha begått flera gärningar i anslutning till samma brott. I sådana fall ska personen normalt lagföras för i första hand den grövsta typen av gärning.

Sett till samtliga lagföringsbeslut med narkotikabrott som huvudbrott 2016 var innehav och bruk de absolut vanligaste gärningarna (93 %), följt av kategorin för narkotikabrott som omfattar två eller fler narkotikabrottsgärningar (2 %) samt överlåtelsebrott (2 %).

Ju grövre rubricering av narkotikabrott, desto mer komplexa blir brottsbeskrivningarna. Det innebär att fler än en gärning kan anges för brottet.

¹⁴ Se avsnittet *Jämförelser över tid* för mer information.

Tabell 2 Antal och procentuell fördelning av lagföringsbeslut avseende narkotikabrott uppdelat på gärning.

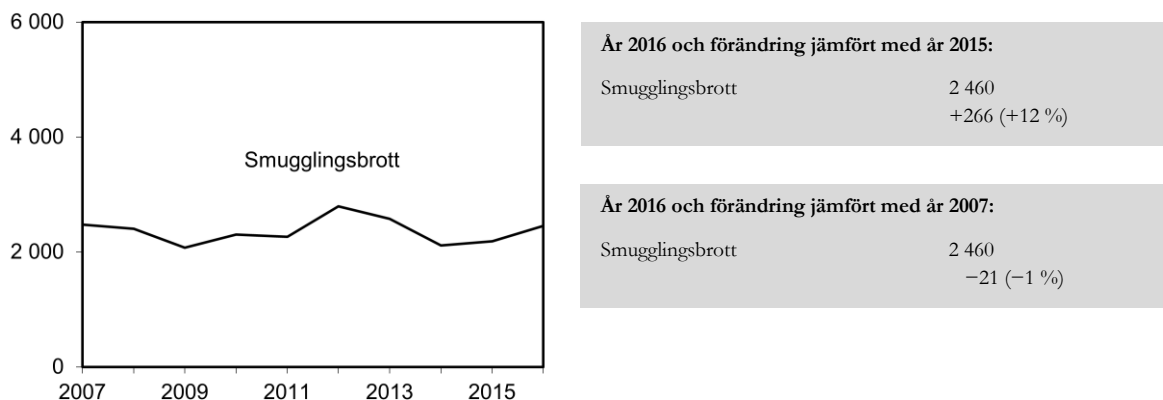
	Totalt samtliga narkotikabrott	Andel (%) totalt
Överlåtelse (1 p)	398	2
Framställning (2 p)	255	1
Förvärv (3 p)	101	0
Anskaffning, bearbetning m.m. (4 p)	131	1
Utbudande till försäljning m.m. (5 p)	23	0
Innehav, bruk m.m. (6 p)	19 170	93
Flera kombinationer av gärningar	428	2
Totalt samtliga gärningar	20 506	100

Smugglingsbrott

Under 2016 fattades 2 460 lagföringsbeslut för *brott mot lagen om straff för smuggling*, vilket är en ökning med 266 beslut, eller 12 procent, jämfört med föregående år. Sett i ett längre perspektiv har antalet lagföringsbeslut med smuggling som huvudbrott minskat med 21 beslut, eller 1 procent, jämfört med 2007.

För ringa tull- och smugglingsbrott har tullverksåklagare möjlighet att utfärda ordningsböter eller strafförelägganden. Praxis för hur dessa tillämpas har dock skiftat över tid. Eftersom ordningsbotsförelägganden¹⁵ inte ingår i begreppet lagföringsbeslut, behöver dessa praxisförändringar beaktas vid tolkning av utvecklingen av lagföringsbesluten.

¹⁵ I de tabeller som redovisar ordningsbotsförelägganden ingår inte ordningsbot utfärdad av tullåklagare.

Figur 19 Antal lagföringsbeslut med smugglingsbrott som huvudbrott, åren 2007–2016.

Penningtvättsbrott

I juli 2014 trädde lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott i kraft. Därmed var 2015 det första fullständiga redovisningsåret sedan lagens ikraftträdande. Enligt lagtexten kan personer dömas för penningtvättsbrott om de har utfört en handling i syfte att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet.

Under 2016 fattades 100 lagföringsbeslut avseende *penningtvättsbrott* som huvudbrott. Jämfört med 2015 har antalet beslut ökat med 17 beslut eller 20 procent.

Lagförda brott²

En person kan lagföras för flera brott i samma lagföringsbeslut. I flertalet tabeller i lagföringsstatistiken redovisas dock endast lagföringsbeslutets huvudbrott, det vill säga det brott som har den strängaste straffskalan. Sedan 2004 finns i statistiken även en redovisning av *samtliga brott* i besluten. Statistiken över lagförda brott redovisar samtliga brott i lagföringsbesluten, oavsett om de utgör huvudbrott eller så kallade bibrott.

Eftersom brotten i lagföringsstatistiken har en annan avgränsning och detaljeringsgrad än redovisningen av brott i brottsstatistiken, bör man tänka på att antalet lagförda brott inte kan ställas i direkt relation till antalet anmälda eller uppklarade/handlagda brott.¹⁶

År 2016 lagfördes 183 000 brott, vilket innebär att de cirka 98 400 lagföringsbesluten i snitt avsåg 1,9 brott. Antalet brott per lagföringsbeslut var därmed i stort sett oförändrat jämfört med 2015.

Det genomsnittliga antalet lagförda brott är generellt sett högre för domslut (2,2 brott) än för åtalsunderlåtelse och strafförelägganden (1,4 respektive 1,3 brott). Det genomsnittliga antalet brott per lagföringsbeslut skiljer sig även åt något mellan

¹⁶ Se avsnittet *Tolkning av statistiken* för mer information.

lagföringar som rör män (1,9 brott per lagföringsbeslut) respektive kvinnor (1,6 brott per lagföringsbeslut), liksom mellan lagföringar som rör ungdomar i åldern 15–20 år (1,7 brott per lagföringsbeslut) respektive personer i åldern 21 år och äldre (1,9 brott per lagföringsbeslut). Antalet brott per lagföringsbeslut är oförändrat jämfört med föregående år.

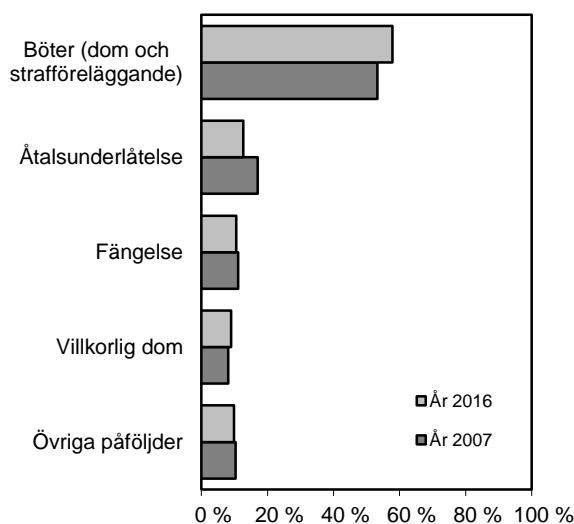
Av de 127 000 brott som lagfördes i domstol 2016 hade 87 procent begåtts under samma år som domslutet (49 800 brott) eller året innan (60 300 brott). Hur snabbt en person kan lagföras beror på flera faktorer och varierar mellan olika brottstyper. Stor betydelse kan tillskrivas brottsutredningens komplexitet och omfattning, som i sin tur beror på brottets karaktär. Andelen lagförda brott som begåtts samma år som lagföringsbeslutet – eller året före – (det vill säga 2015–2016), var jämförelsevis hög för tillgreppsbrott (94 %), för olika typer av trafikbrott, till exempel brott mot trafikbrottslagen (93 %), framför allt rattfylleri (exklusive rattfylleri under påverkan av narkotika) (96 %) och trafikförordningen (92 %) samt vid brott mot narkotikastrafflagen (90 %) och brott mot liv och hälsa (86 %), framför allt mord och dråp (99 %) och grov misshandel (inklusive grov misshandel, synnerligen grovt brott) (92 %). Till de brott där en mycket liten andel hade lagförts redan samma år som brottet begicks, eller året efter, hör sådana brott som ofta kräver omfattande brottsutredningar, såsom brott enligt skattebrottslagen (6 %) och brott mot borgenärer enligt 11 kap. BrB (4 %), till exempel bokföringsbrott.

Brottsstrukturen för samtliga lagförda brott ser något annorlunda ut än den för huvudbrotten i lagföringarna. Det beror på att lindrigare brott och brott av seriebrottskaraktär tenderar att bli underrepresenterade i redovisningen av huvudbrotten. Till exempel redovisas enbart 16 procent av alla brott gällande rattfylleri under påverkan av narkotika och 9 procent av alla brott gällande utnyttjande av barn för sexuell posering som huvudbrott. Även de modellantaganden som tillämpas vid huvudbrottsbestämningen har viss betydelse för underrepresentationen. Skillnader mellan brottsstrukturen för samtliga brott (huvud- och bibrott) och för enbart huvudbrott är dock relativt små. Brott som får större andel i redovisningen över samtliga lagförda brott, jämfört med huvudbrottsredovisningen, är till exempel brott mot narkotikastrafflagen (+4 procentenheter), medan bland annat tillgreppsbrott enligt 8 kap. BrB i stället får en lägre andel (–4 procentenheter) jämfört med huvudbrottsredovisningen.

Påföljder

Med hjälp av lagföringsstatistiken är det möjligt att studera strukturen, omfattningen och utvecklingen av påföljder. Jämfört med 2007 har påföljdsstrukturen ändrats något. De största förändringarna är att andelen bötespåföljder totalt sett (böter i domslut och strafföreläggande) har ökat med 5 procentenheter, medan andelen åtalsunderlåtelse har minskat med 4 procentenheter. I övrigt är förändringarna små i påföljdsstrukturen.

Jämfört med tio år tidigare (2007) har det även skett en omfördelning mellan olika typer av bötespåföljder, där andelen böter som dömts ut i domstol har ökat, samtidigt som andelen böter genom strafförelägganden har minskat. Under 2016 var det nästan lika vanligt att böter dömdes ut i domstol som att de gavs i form av strafförelägganden (49 respektive 51 % av samtliga bötespåföljder). Det kan jämföras med 2007 då böter i domslut endast utgjorde 38 procent av alla bötespåföljder.

Figur 20 Andel (procent) lagföringsbeslut för brott efter huvudpåföljd, åren 2007 (totalt 125 000 beslut) och 2016 (totalt 98 400 beslut).

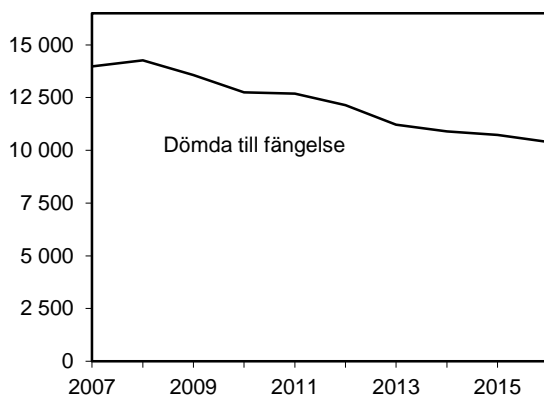
Den sammantaget vanligaste påföljden bland samtliga lagföringsbeslut är böter som erhålls genom domslut eller genom godkänt strafföreläggande (se figur 20 ovan). Bötespåföljderna utgjorde över hälften (58 %) av huvudpåföljderna i det totala antalet lagföringar 2016. Närmare två femtedelar (38 %) av bötespåföljderna avsåg brott mot trafikbrottslagen eller trafikförordningen. Det var även en vanlig påföljd vid lagföringar som avsåg narkotikabrott (24 %) eller snatteri (13 %).

Bötespåföljderna fördelar sig jämt mellan könen; 60 procent av huvudpåföljderna mot kvinnor och 57 procent av huvudpåföljderna mot män bestod av böter genom antingen strafföreläggande eller domslut 2016. Det var även den vanligaste påföljden i alla åldersgrupper över 17 år, 55–74 procent av huvudpåföljderna, beroende på åldersgrupp. Endast för den yngsta åldersgruppen, 15–17-åringar, var andelen bötespåföljder av samtliga lagföringsbeslut lägre: 33 procent.

Påföljder i domslut

Fängelse

År 2016 utgjorde *fängelse* huvudpåföljd i 10 400 domslut. Det är en minskning med 328 domslut, eller 3 procent, jämfört med 2015. Sedan 2007 har antalet fängelse-domar i tingsrätt uppvisat en sjunkande trend. Antalet utdömda fängelsepåföljder ligger nu på sin lägsta nivå under hela mätperioden 1975–2016.

Figur 21 Antal domslut om påföljd fängelse, åren 2007–2016.

De vanligaste brotten där fängelse utdöms är brott mot trafikbrottslagen (25 %), framför allt grovt rattfylleri, tillgreppsbrott (23 %), framför allt stöld, samt brott mot liv och hälsa (12 %), framför allt misshandel. För de lagföringsbeslut som avsåg grovt rattfylleri blev påföljden fängelse i 53 procent av besluten. Motsvarande siffra för lagföringsbeslut gällande stöld (inklusive grov stöld) var fängelse i 26 procent av besluten och för misshandel (inklusive grov och synnerligen grov misshandel) i 20 procent av fallen.

Rättspsykiatrisk vård

Rättspsykiatrisk vård var huvudpåföljd i 293 domslut 2016. I förhållande till 2015 är det en minskning med 3 domslut, eller 1 procent. I en majoritet av dessa domar (217 domslut, eller 74 procent) avsågs rättspsykiatrisk vård med utskrivningsprövning. Jämfört med 2007 har det skett en minskning med 20 beslut, eller 6 procent. Det låga antalet domslut med huvudpåföljden rättspsykiatrisk vård leder till att små förändringar kan ge stora procentuella variationer mellan åren.

Skyddstillsyn

Antalet domslut med huvudpåföljden *skyddstillsyn* uppgick 2016 till 5 380 beslut, vilket var en minskning med 301 domslut, eller 5 procent, jämfört med 2015. Vid 982 domslut, eller 18 procent, av dessa domar 2016 dömdes till skyddstillsyn förenat med samhällstjänst. Vid 557 domslut, eller 10 procent, utdömdes påföljden i kombination med föreskrift om kontraktsvård, och i 185 domslut eller, 3 procent, dömdes till skyddstillsyn förenat med fängelse.

Jämfört med 2007 har antalet domslut gällande skyddstillsyn minskat med 961 beslut, eller 15 procent. Under början av tioårsperioden (2007–2016) var trenden uppåtgående, men efter 2009 har antalet lagföringsbeslut gällande skyddstillsyn minskat för varje år. Även antalet domslut gällande skyddstillsyn med föreskrift om kontraktsvård har minskat med 566 domslut (50 %) jämfört med 2007. Detsamma gäller skyddstillsyn kombinerat med samhällstjänst, som har minskat med 55 domslut (5 %). Antalet domslut i kombination med fängelse har däremot ökat med 22 domslut, eller 13 procent.

Villkorlig dom

Antalet domar med huvudpåföljden *villkorlig dom* uppgick 2016 till 8 860 domslut, vilket är en minskning med 800 domslut, eller 8 procent, jämfört med året innan. Jämfört med 2007 har antalet minskat med 1 280 domslut, vilket motsvarar en minskning med 13 procent.

Antalet domslut gällande villkorlig dom i kombination med samhällstjänst uppgick i sin tur till 3 390 under 2016, vilket motsvarade 38 procent av samtliga domslut med villkorlig dom som huvudpåföljd det året. Antalet villkorliga domar med samhällstjänst minskade jämfört med året innan med 435 beslut, eller 11 procent.

Böter

År 2016 fattades 27 600 domslut med huvudpåföljden *böter*. Det är en minskning med 870 domslut, eller 3 procent, jämfört med året innan. Jämfört med 2007 har dock antalet domslut med huvudpåföljden böter ökat med 2 320 domslut, eller 9 procent. Trenden var uppåtgående under perioden 2007–2010, för att därefter vända och sjunka de senaste åren. Den inledande uppgången har dock inneburit att andelen bötesdomar under den senaste tioårsperioden ökat från 20 till 28 procent av samtliga lagföringsbeslut. Böter förekommer framför allt när det gäller olika former av trafikbrott samt vid ringa narkotikabrott och snatteri.

Ungdomspåföljder

Sluten ungdomsvård utgör sedan 1999 ett alternativ till fängelse för ungdomar. År 2016 utgjorde sluten ungdomsvård huvudpåföljd i 84 domslut rörande ungdomar i åldern 15–20 år. Jämfört med 2015, då tingsrätterna dömde till sluten ungdomsvård i 47 fall, innebär det en ökning med 37 beslut, eller 79 procent. Jämfört med 2007 låg antalet domslut med sluten ungdomsvård på en nästan oförändrad nivå (en minskning med 5 domslut, eller 6 %). Vid tolkning av statistiken är det viktigt att ta hänsyn till att det låga antalet domslut kan innebära stora procentuella variationer mellan åren.

I genomsnitt dömdes ungdomar 2016 till sluten ungdomsvård i 11 månader, vilket är i stort sett samma nivå som 2015. Huvudbrotten i domsluten avsåg i 38 procent olika typer av tillgreppsbrott (framför allt rån), 21 procent rörde brott mot liv och hälsa (3 kap. BrB) (framför allt mord och dråp¹⁷ respektive grov misshandel), och 20 procent avsåg någon form av sexualbrott (6 kap. BrB).

Ungdomsvård och *ungdomstjänst* infördes 2007 som nya ungdomspåföljder, och ersatte till viss del den tidigare ungdomspåföljden ungdomstjänst inom ramen för vård inom socialtjänsten. År 2016 var antalet domslut med ungdomsvård eller ungdomstjänst som huvudpåföljd 1 340 respektive 1 440. Antalet domslut rörande ungdomsvård minskade med 102 domslut, eller 7 procent, jämfört med året innan. Antalet domslut

¹⁷ Även försök, förberedelse, stämpling, medhjälp, anstiftan, underlåtelse att avslöja och underlåtelse att hindra är inkluderade i respektive brott.

rörande ungdomstjänst som huvudpåföljd ökade i stället med 32 domslut, eller 2 procent, mellan 2015 och 2016.

Lagföringar genom åklagarbeslut

År 2016 meddelade åklagarna 12 500 *åtalsunderlåtelse*, vilket är en minskning med 3 470 beslut, eller 22 procent, jämfört med året innan. Jämfört med 2007 har antalet meddelade åtalsunderlåtelse minskat med 8 870 beslut, eller 42 procent.

Åtalsunderlåtelse är den vanligaste påföljden i åldersgruppen 15–17 år. Denna lagföringstyp stod för 36 procent av alla lagföringsbeslut i åldersgruppen under 2016. De flesta (94 %) av de åtalsunderlåtelse som meddelades ungdomar under 18 år var *straffvarning*, det vill säga åtalsunderlåtelse som meddelats enligt 17 § lagen (1964:67) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). År 2016 meddelades 2 830 beslut om straffvarning mot personer i åldersgruppen 15–17 år, vilket är en minskning med 92 beslut, eller 3 procent, jämfört med 2015.

I de övriga åldersgrupperna över 17 år stod åtalsunderlåtelse för mellan 6 och 12 procent av alla lagföringsbeslut. Den vanligaste typen (68 %) av samtliga åtalsunderlåtelse som meddelats i åldersgruppen var åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. 7 § 1 st. 3 p. rättegångsbalken (RB). Det innebär att åtalsunderlåtelse meddelats för att den misstänkta personen även begått andra brott och att det utöver påföljden för dessa brott inte krävs ytterligare påföljd för det aktuella brottet.

Antalet utfärdade och *godkända strafförelägganden* uppgick 2016 till 29 300 beslut, en minskning med 2 150 beslut, eller 7 procent, jämfört med 2015. Jämfört med 2007 har antalet strafförelägganden minskat med 12 100 beslut, eller 29 procent. Antalet strafförelägganden har minskat kontinuerligt sedan 2009. År 2007 utgjorde de 33 procent av samtliga lagföringsbeslut, år 2016 var andelen 30 procent.

År 2016 godkändes 2 200 strafförelägganden med huvudpåföljden villkorlig dom, vilket motsvarar 7 procent av samtliga godkända strafförelägganden.

Fängelsetidens längd²

Bland samtliga domslut under 2016 med påföljden fängelse¹⁸ dömdes i 69 procent av fallen till en kortare fängelsestraff på *högst 6 månader*. I nära hälften av fängelsedomarna, 47 procent, dömdes till en strafftid på *högst 2 månader*.

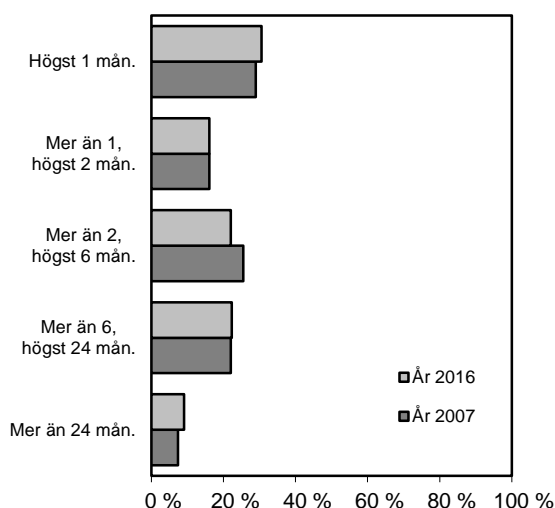
I 31 procent av alla domar avseende fängelse dömdes till en strafftid på *högst 1 månad*. Fängelse på *mer än 1 månad till högst 2 månader* dömdes ut i 16 procent av fallen. I 22 procent av alla domar avseende fängelse dömdes till en strafftid på *mer än 2 månader till högst 6 månader*. Lika stor andel (22 %) av alla domar avseende fängelse avsåg strafftider på *mer än 6 månader till högst 2 år*, och i 9 procent av fallen *mer än 2 år*.

¹⁸ Inkluderat skyddstillsyn med fängelse.

Jämfört med 2015 har det totala antalet fängelsedomar minskat med 292 beslut, eller 3 procent. Antalet minskade i de lägre straffidsintervallen (till och med *högst 6 månader*), och den största minskningen skedde i tidsintervallet *mer än 2 månader till högst 6 månader*, som minskade med 245 beslut, eller 9 procent jämfört med året innan. Straffidsintervallen *mer än 6 månader till högst 24 månader* respektive *mer än 24 månader* ökade med 50 respektive 80 beslut, motsvarande 2 respektive 9 procent.

Jämfört med 2007 har *antalet* fängelsedomar totalt sett minskat med 3 560 beslut, eller 25 procent. Minskningarna har skett i de flesta tidsintervallen. Störst har både den antalsmässiga och den procentuella minskningen varit för fängelsestraff i intervallet *mer än 2 månader till högst 6 månader*, som har minskat med 1 270 beslut, eller 35 procent.

Andelen utdömda fängelsestraff på *mer än 2 månader till högst 6 månader* har jämfört med 2007 minskat med drygt 3 procentenheter. Samtidigt har andelen utdömda fängelsestraff på *högst 1 månad* respektive *mer än 24 månader* ökat med knappt 2 procentenheter vardera. I övrigt är andelsförändringarna små jämfört med 2007.

Figur 22 Andel (procent) domslut om fängelse efter strafftidens längd, åren 2007 (totalt 14 100 domar) och 2016 (totalt 10 600 domar).

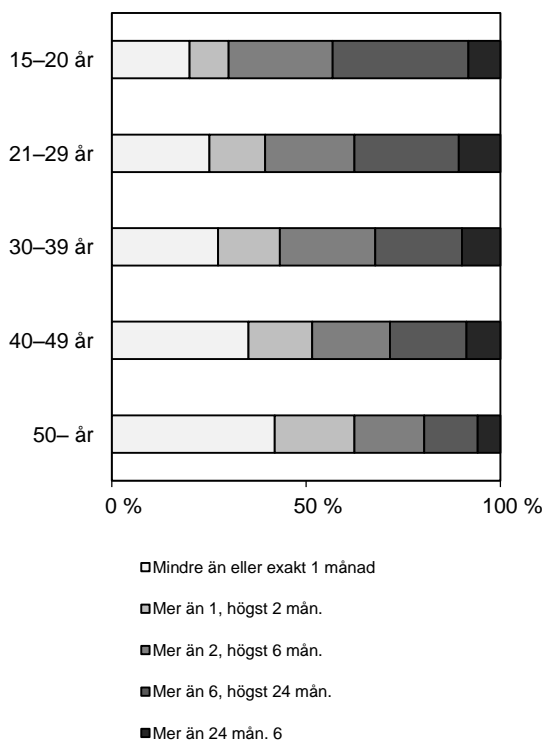
Fördelningen av de utdömda strafftiderna vid fängelsepåföljd skiljer sig åt mellan olika åldersgrupper. Generellt gäller att längre strafftider är vanligare bland de yngre åldersgrupperna och kortare strafftider vanligare bland de äldre. Fängelsestraff på *mer än 24 månader* förekom 2016 främst i åldersgruppen 21–29 år (11 %), medan motsvarande andel i åldersgruppen 50 år och äldre var 6 procent.

Bland de yngre fängelsedömda (15–29 år) är det vanligast med strafftider på *mer än 6 månader till högst 24 månader*, vilket 2016 gällde 35 procent av samtliga fängelsedomar i åldersgruppen 15–20 år och 27 procent i gruppen 21–29 år. I åldersgrupperna 40–49 år respektive 50 år och äldre, var motsvarande andel 20 respektive 14 procent.

Även strafftider på *mer än 2 månader till högst 6 månader* är vanligt förekommande i åldersgrupperna 15–20 år och 21–29 år. I åldersgrupperna 40–49 år och 50 år och

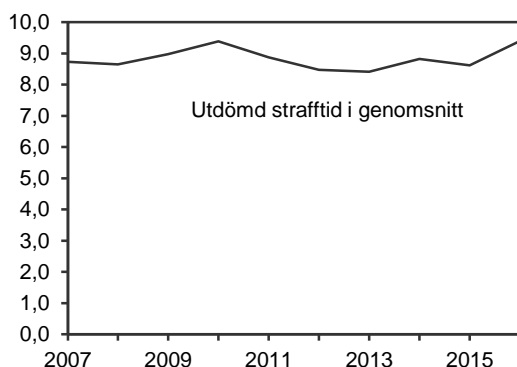
äldre var det vanligast med kortare strafftider på *högst 1 månad*. De stod för 35 respektive 42 procent av samtliga utdömda fängelsedomar i dessa åldersgrupper. Motsvarande andel bland 15–20-åringar var 20 procent.

När det gäller unga lagöverträdare ska domstolarna i så stor utsträckning som möjligt undvika fängelsepåföljd, och om möjligt döma till alternativa påföljder. För ungdomar finns också särskilda påföljder, exempelvis sluten ungdomsvård. Detta förklarar varför strafftiden relativt sett är hög för de förhållandevis få unga lagöverträdare som ändå döms till fängelse.

Figur 23 Procentuell fördelning av fängeslängd i förhållande till ålder, år 2016.

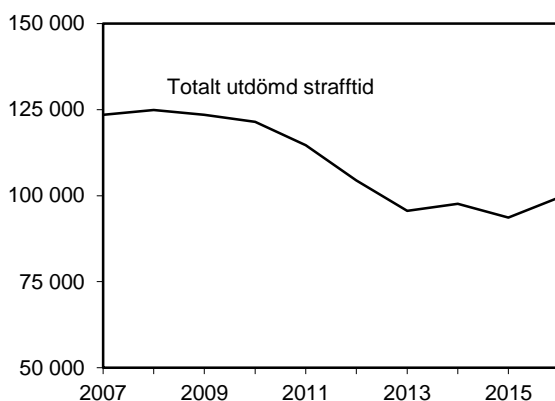
Den *genomsnittliga strafftiden* har ökat från 8,6 månader 2015 (cirka 8 månader och 19 dagar) till 9,4 månader 2016 (cirka 9 månader och 12 dagar). Den genomsnittliga strafftiden påverkas av de påföljdstider som döms ut. Fler längre och färre kortare påföljder ger en högre genomsnittstid.

Figur 24 Genomsnittligt utdömd strafftid i månader (exklusive livstidsdömda), åren 2007–2016.

Total utdömd strafftid

Den *totala utdömda strafftiden* eller den så kallade *straffmassan*¹⁹, har ökat med 5 840 månader, från 93 600 månader 2015 till 99 500 månader 2016. Sedan 2007 har trenden annars varit nedåtgående, med den kraftigaste minskningen mellan åren 2010 och 2013.

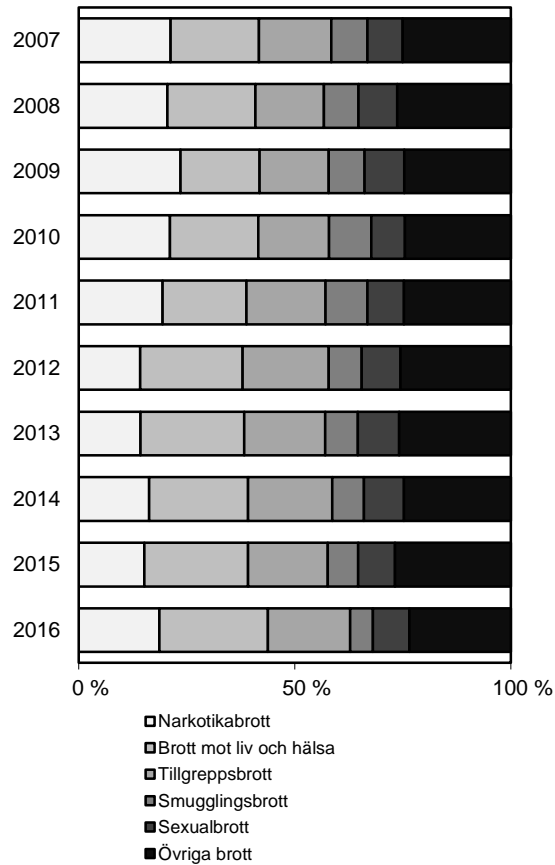
Figur 25 Den totala utdömda strafftiden i månader (exklusive livstidsdömda) 2007–2016.

Sett till huvudbrotten är straffmassan störst för brottskategorierna brott mot liv och hälsa (25 %), framför allt mord, samt tillgreppsbrott (19 %), som olika former av stöld och rån. Även narkotikabrott (19 %), framför allt grovt narkotikabrott, sexualbrott (8 %), främst olika former av våldtäkt, samt smugglingsbrott (5 %), framför allt narkotikasmuggling, står för höga andelar av den totala straffmassan. Under 2016 utgjorde narkotikabrotten²⁰ 19 procent av den totala straffmassan. År 2007 utgjorde straffmassan avseende narkotikabrott 21 procent av den totala straffmassan. När det gäller brott mot liv och hälsa har andelen i stället ökat jämfört med 2007, från 20 procent till 25 procent av den totala straffmassan. För

¹⁹ Med straffmassa avses här det totala antalet fängelsemånader som sammantaget dömts ut i samtliga domslut med påföljd fängelse under ett år.

²⁰ Brotts mot narkotikastrafflagen (1968:64).

tillgrepsbrott var motsvarande siffror 17 procent 2007 och 19 procent 2016. Andelen smuglingsbrott utgjorde 8 procent av den totala straffmassan 2007 och 5 procent av den totala straffmassan 2016. Sexualbrott ligger kvar på samma nivå av den totala straffmassan som tio år tidigare.

Figur 26 Den totala utdömda straffmassan, fördelad på de andelsmässigt vanligaste brottskategorierna (exklusive livstidsdömda), åren 2007–2016.

Ålder och kön²

Lagföringsstatistiken ger en bild av hur lagföringsbesluten fördelar sig avseende de lagförda personernas ålder och kön samt tidigare belastning. I statistiken redovisas dock antalet lagföringsbeslut och inte antalet individer. En person som lagförs flera gånger under ett år kommer därför att redovisas flera gånger i statistiken under den köns- och åldersgrupp som han eller hon tillhör.

Vid tolkning av utvecklingen bör man tänka på att brottsstrukturen skiljer sig åt för olika åldersgrupper, och att upptäcktsrisk och andra faktorer kan ha betydelse för variationer i utvecklingen för olika typer av brott. Sammantaget innebär det att utvecklingen i statistiken påverkas av att upptäcktsrisken dels ser olika ut för olika åldersgrupper, dels kan ha förändrats över tid i de olika åldersgrupperna.

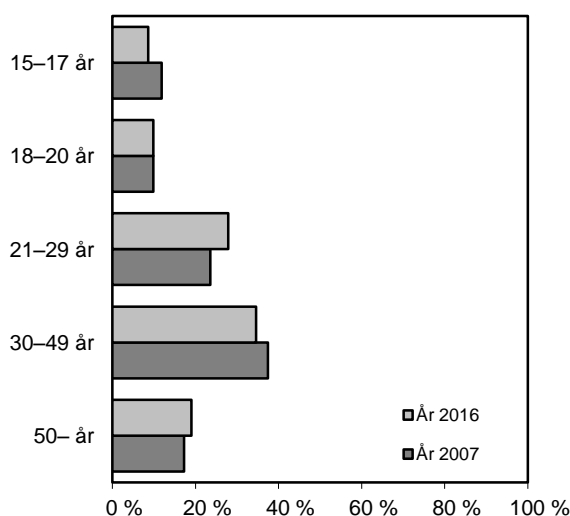
Ålder

Straffbarhetsåldern är 15 år, vilket innebär att påföljd inte får dömas ut för brott om gärningspersonen var under 15 år när brottet begicks.

Sedan 2015 har antalet lagföringsbeslut minskat i samtliga åldersgrupper. Den antalsmässigt största minskningen har skett i åldersgruppen 30–49 år, där antalet lagföringsbeslut sjönk från 37 700 till 34 100 beslut mellan 2015 och 2016. Det motsvarar en minskning med 3 660 beslut, eller 10 procent.

Även jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut minskat i samtliga åldersgrupper. Mest minskade antalet lagföringsbeslut i åldersgruppen 30–49 år. Där minskade antalet med 12 800 beslut, eller 27 procent. Även i åldersgruppen 15–17 år har minskningen varit stor jämfört med 2007. I denna åldersgrupp minskade antalet med 6 340 beslut eller 43 procent. I åldersgruppen 18–20 år minskade antalet beslut med 2 660, eller 22 procent, och i åldersgruppen 50 år och äldre var minskningen 2 840 beslut eller 13 procent.

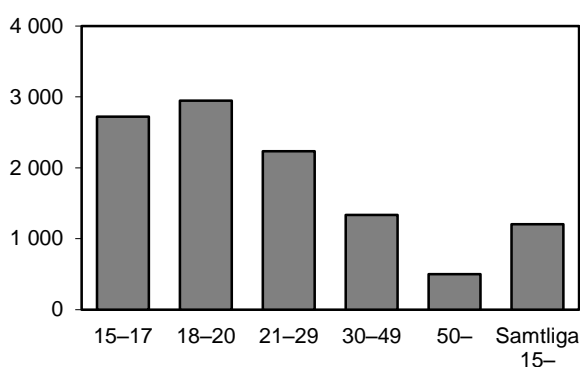
Utvecklingen de senaste tio åren har inneburit vissa förändringar i åldersstrukturen vad gäller lagföringsbesluten. Lagföringsbeslut mot personer i åldern 21–29 år respektive 30–49 år står för den stora andelen av besluten, sammanlagt 63 procent 2016, en ökning jämfört med 2007, då den utgjorde 61 procent. Lagföringsbeslut mot personer 30–49 år har minskat med 3 procentenheter, och andelen lagföringsbeslut mot 15–17-åringar är också lägre 2016 än tio år tidigare (9 % jämfört med 12 %). Lagföringsbeslut mot personer i åldern 21–29 år har dock ökat med 4 procentenheter jämfört med 2007.

Figur 27 Andel (procent) lagföringsbeslut efter ålder, åren 2007 (totalt 125 000 lagföringsbeslut) och 2016 (totalt 98 400 lagföringsbeslut).

Lagföringsbeslut mot ungdomar (15–20 år) utgör 18 procent av samtliga lagföringsbeslut, trots att denna åldersgrupp endast utgör 8 procent av den straffbara befolkningen. Det innebär att antalet lagföringsbeslut i relation till medelfolkmängden är större i de yngre åldersgrupperna (15–17 år och 18–20 år) än i de äldre. Antalet lagföringsbeslut per 100 000 personer tenderar också att minska med ökad ålder. Minst antal lagföringar i relation till medelfolkmängden uppvisar personer i åldern 50 år och äldre.

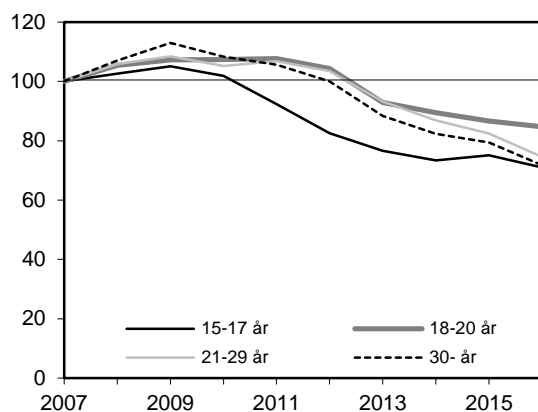
Jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut per 100 000 invånare för hela den straffmyndiga befolkningen (samtliga personer 15 år och äldre) år 2016 minskat med 27 procent, från 1 650 till 1 200 beslut per 100 000 invånare. I åldersgruppen 15–17 år har minskningen varit stor, från 3 830 beslut per 100 000 invånare 2007 till 2 720 beslut 2016, vilket motsvarar en minskning med 29 procent. Även det totala antalet lagföringsbeslut i denna åldersgrupp har minskat sedan 2007. Den totala minskningen går till viss del att förklara med att det har skett en motsvarande minskning av medelfolkmängden i åldersgruppen 15–17 år under den senaste tioårsperioden (Antalet 15–17-åringar i befolkningen har minskat med 19 procent jämfört med 2007.) Dock visar den sammanlagda bilden av antalet lagföringsbeslut per 100 000 i åldersgruppen att antalet har minskat mer än vad som kunnat förväntas utifrån ålderssammansättningen i befolkningen. I åldersgrupperna 21–29 år respektive 30–49 år har antalet lagföringsbeslut per 100 000 minskat med 761 respektive 557 beslut, eller 25 respektive 29 procent, jämfört med 2007. Även i de övriga åldersgrupperna har antalet lagföringsbeslut per 100 000 invånare minskat jämfört med tio år tidigare. För åldersgruppen 18–20 år skedde en minskning av antalet lagföringsbeslut per 100 000 invånare med 533 beslut eller 15 procent. Minskningen av antalet lagföringsbeslut per 100 000 invånare i den äldsta åldersgruppen (50 år och äldre) var 137 beslut, eller 22 procent. Jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut minskat i samtliga åldersgrupper, samtidigt som medelbefolkningen har ökat i samtliga åldersgrupper över 20 år.

Figur 28 Antal lagföringsbeslut per 100 000 av medelbefolkningen i respektive åldersgrupp, år 2016.

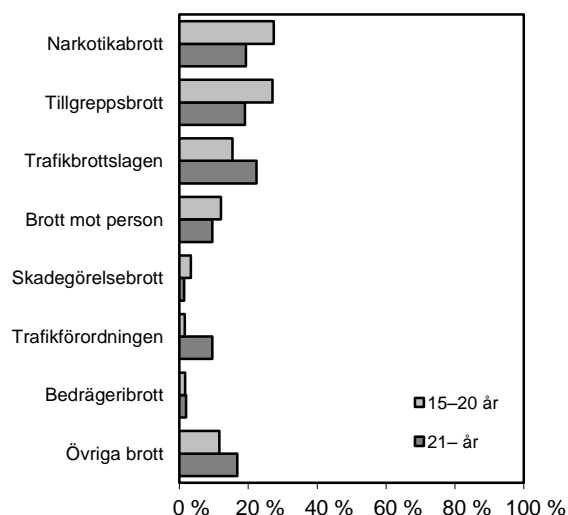
I figur 29 visas hur lagföringsbesluten (per 100 000 personer i medelbefolkningen) har utvecklats under perioden 2007–2016, för de olika åldersgrupperna. Figuren redovisar inte antalet beslut, utan ett index med värdet 100 för samtliga åldersgrupper vid startåret 2007. Index illustrerar den procentuella förändringen jämfört med basåret (2007) under de följande åren. Av index framgår då till exempel att antalet lagföringsbeslut mot personer i åldersgruppen 15–17 år har minskat sedan 2009. För denna åldersgrupp var indexvärdet 71 under 2016, vilket betyder att antalet lagföringsbeslut, per 100 000 av medelfolkmängden, har minskat med 29 procent i åldersgruppen jämfört med 2007. För de två åldersgrupperna 18–20 år respektive 21–29 år låg indexvärdet för 2016 på 85 respektive 75, vilket i sin tur betyder att

antalet lagföringsbeslut per 100 000 av medelfolkmängden i dessa åldersgrupper har minskat med 15 respektive 25 procent jämfört med 2007. För åldersgrupper från 30 år och äldre låg indexvärdet för 2016 på 72, vilket betyder att antalet lagföringsbeslut per 100 000 av medelfolkmängden i gruppen har minskat med 28 procent.

Figur 29 Index över antalet lagföringar för brott, efter ålder, per 100 000 i medelbefolkningen, åren 2007–2016 (2007=100).

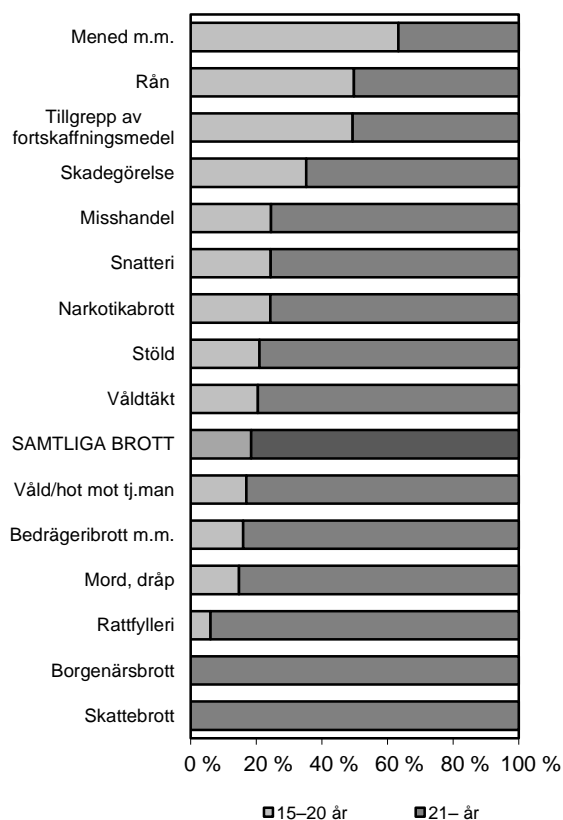
Brottsstrukturen (sett till huvudbrottet) skiljer sig något åt mellan olika åldersgrupper. Om man jämför brottsstrukturen för ungdomar (15–20 år) med den för vuxna (21 år och äldre) framgår att mer än vart fjärde (27 %) av ungdomarnas lagföringsbeslut under 2016 avsåg någon form av narkotikabrott, framför allt ringa narkotikabrott. Även tillgreppsbrott (27 %) är ett vanligt huvudbrott i lagföringsbeslut mot ungdomar. För åldersgruppen 21 år och äldre var i stället brott mot trafikbrottslagen den vanligaste brottskategorin (22 %), följt av tillgreppsbrott och narkotikabrott (19 % vardera).

Figur 30 Andel (procent) lagföringar för personer i åldern 15–20 år (totalt 18 200 beslut) respektive 21 år och äldre (totalt 80 300 beslut), efter brott, år 2016.

Ser man i stället till hur huvudbrotten i lagföringsbesluten fördelar sig över samtliga åldersgrupper av lagöverträdare framgår att ungdomar stod för en större andel av lagföringsbesluten som innehöll olika typer av brott mot brottsbalkens kapitel 15 (till

exempel missbruk av urkund, mened m.m.). År 2016 stod de lagförda 15–20-åringarna för 63 procent av samtliga lagföringsbeslut avseende dessa huvudbrott. Men även lagföringsbeslut avseende rån och tillgrepp av fortskaffningsmedel avsåg en förhållandevis hög andel ungdomar; för båda dessa brottstyper hade 15–20-åringar lagförts i 50 respektive 49 procent av samtliga beslut. De vuxna lagförda personerna (21 år och äldre) stod för en större andel av de lagföringar där huvudbrottet var till exempel skatte- och borgenärsbrott eller rattfylleri. I 94–100 procent av lagföringsbesluten för dessa huvudbrott var den lagförda personen 21 år eller äldre.

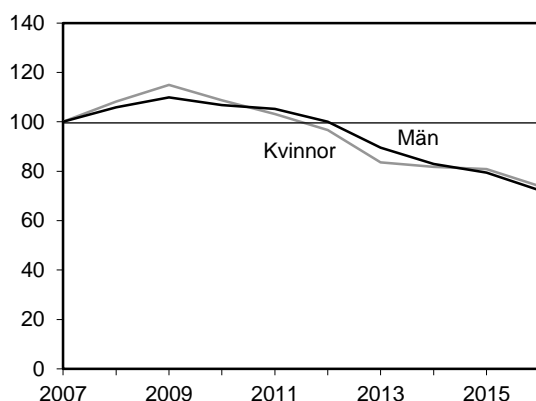
Figur 31 Andel (procent) lagföringsbeslut efter ålder och brott för ett urval brottstyper, år 2016.

Kön

Majoriteten av samtliga lagföringsbeslut avser män. År 2016 uppgick antalet lagföringsbeslut gällande män till 81 400 beslut, vilket är 83 procent av samtliga lagföringsbeslut. Lagföringsbeslut gällande kvinnor uppgick till 17 100 beslut, eller 17 procent, under året. Under den senaste tioårsperioden har andelen lagföringsbeslut gällande kvinnor ökat gradvis fram till och med 2009, då andelen lagförda kvinnor uppgick till 18 procent. Andelen lagförda kvinnor har sedan minskat med 1 procentenhet.

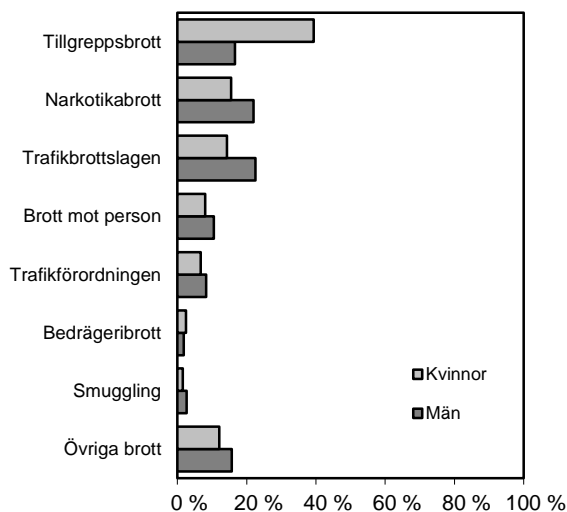
I förhållande till medelfolkmängden har antalet lagföringsbeslut sjunkit för både män och kvinnor under perioden 2007–2016. Indexvärdet 2016 var för kvinnor 74 och för män 72. Antalet lagföringsbeslut, räknat på beslut per 100 000 personer i den

straffmyndiga befolkningen, var därmed lägre under 2016 än 2007 för både män och kvinnor.

Figur 32 Index över antalet lagföringar mot män respektive kvinnor per 100 000 i medelfolkmängden (straffmyndiga personer), åren 2007–2016 (2007=100).

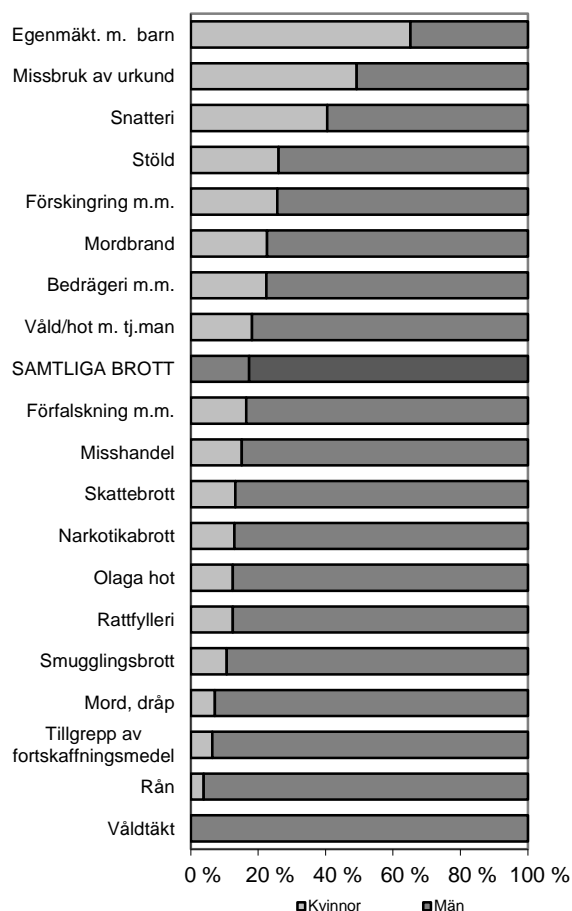
De vanligaste huvudbrotten sett till antalet lagföringar bland kvinnor är tillgrepsbrott och narkotikabrott. Tillgrepsbrott står för 39 procent av alla lagföringsbeslut mot kvinnor, och narkotikabrott står för 16 procent. Brott mot trafikbrottslagen står för 14 procent av samtliga lagföringsbeslut mot kvinnor. De vanligaste huvudbrotten sett till antalet lagföringsbeslut bland män är brott mot trafikbrottslagen och narkotikabrott (22 % vardera av samtliga lagföringsbeslut mot män). Tillgrepsbrott stod för 17 procent.

Figur 33 Andel (procent) lagföringar mot kvinnor (totalt 17 100 beslut) respektive mot män (totalt 81 400 beslut) för brott, efter huvudbrott, år 2016.

Om man i stället ser till de brottstyper där män respektive kvinnor utgör en stor andel bland samtliga lagföringar, framträder en något annorlunda bild. Kvinnornas andel av lagföringsbesluten är förhållandevis stor när huvudbrotten är till exempel egenmäktighet med barn och missbruk av urkund, 65 respektive 49 procent 2016. Kvinnornas andel av lagföringsbesluten är också förhållandevis stor när huvudbrottet är snatteri (41 %). Männens däremot står för en större andel av lagföringsbesluten när

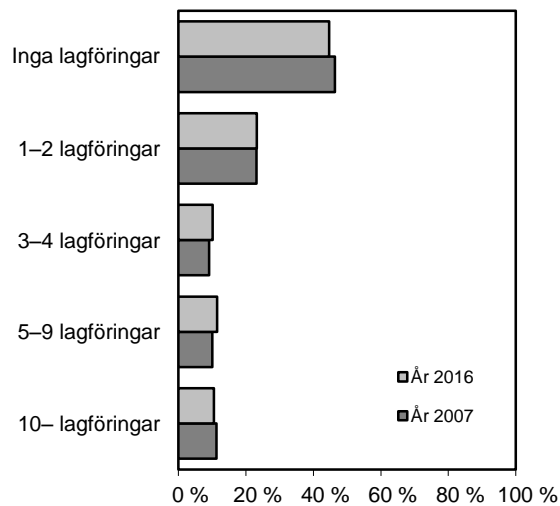
huvudbrottet är sexualbrott (till exempel våldtäkt), rån (inklusive grovt rån), mord och dråp samt tillgrepp av fortskaffningsmedel. Minst 93 procent av samtliga lagföringsbeslut för dessa brottstyper under 2016 gällde män.

Figur 34 Andel (procent) lagföringsbeslut efter kön och brott för ett urval brottstyper, år 2016.

Tidigare lagföringar²

Av lagföringsbesluten 2016 avsåg 45 procent, eller 44 000 beslut, personer *utan tidigare belastning*. Med tidigare belastning avses här lagföringsbeslut (fällande domslut i tingsrätt, meddelade åtalsunderlåtelse eller godkända strafförelägganden) som fattats under de senaste tio åren före det aktuella lagföringsbeslutet. Omkring 23 procent (22 800 beslut) avsåg personer som tidigare hade lagförts *1–2 gånger*, medan 11 procent (10 400 beslut) avsåg personer som lagförts *10 eller fler gånger* under den närmast föregående tioårsperioden. Jämfört med 2007 har det skett en minskning med 2 procentenheter av andelen lagföringsbeslut som rör personer utan tidigare belastning. Samtidigt har andelen med *3–4* respektive *5–9 tidigare lagföringsbeslut* ökat med 1 procentenhet vardera. Andelen lagföringsbeslut som rör personer med *10 eller fler tidigare lagföringsbeslut* har minskat med 1 procentenhet.

Figur 35 Andel (procent) lagföringsbeslut för brott efter antal lagföringar de tio närmast föregående åren, åren 2007 (totalt 125 000 lagföringsbeslut) och 2016 (totalt 98 400 lagföringsbeslut).

Mellan 2015 och 2016 minskade antalet lagföringsbeslut för samtliga belastningsgrupper. Andelsmässigt störst var minskningen i kategorierna i *5–9 tidigare lagföringsbeslut* respektive *10 eller fler tidigare lagföringsbeslut*; där var minskningen 11 procent respektive 14 procent jämfört med 2015, vilket motsvarar en minskning med sammanlagt 3 070 beslut. Även kategorierna *1–2 tidigare lagföringsbeslut* respektive *3–4 tidigare lagföringsbeslut* minskade med 2 560 beslut respektive 1 090 beslut, eller 10 procent vardera.

Regionala resultat²

Under slutet av 2014 skedde en omorganisation av Åklagarmyndighetens verksamhet. Denna förändring ledde till att landets åklagarkamrar delades i sju åklagarområden. Varje åklagarkammare arbetar normalt mot en närliggande utvald tingsrätt. I statistiken innebär Åklagarmyndighetens förändring att redovisningen av den regionala statistiken från och med 2015 års statistik sker utifrån sju regioner; *Nord* (tidigare redovisat som Jämtlands, Västerbottens, Norrbottens och Västernorrlands län), *Mitt* (tidigare redovisat som Uppsala, Gävleborgs och Västmanlands län), *Stockholm* (tidigare redovisat som Stockholms och Gotlands län), *Öst* (tidigare redovisat som Södermanlands, Östergötlands och Jönköpings län), *Väst* (tidigare redovisat som Västra Götalands och Hallands län), *Syd* (tidigare redovisat som Kalmar, Blekinge, Kronobergs och Skåne län) och *Bergslagen* (tidigare redovisat som Örebro, Värmlands och Dalarnas län).

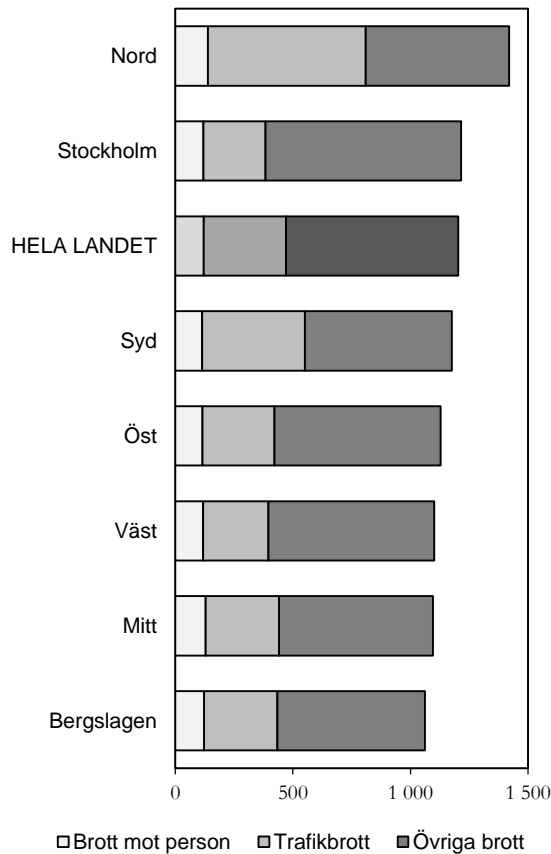
I åklagarområdena Syd och Nord finns sedan 2012 dessutom åklagarkamrar som enbart arbetar med trafikbrott. Dessa trafikbrottskamrar hanterar ärenden även från andra regioner. Eftersom en stor del av alla lagföringsbeslut består av trafikbrott (brott mot trafikbrottslagen och trafikförordningen stod för 29 % av lagföringsbesluten under 2016) och eftersom det för många trafikbrott fattas ett lagföringsbeslut av åklagare, påverkar dessa åklagarbeslut fördelningen av antalet beslut i regionredovisningen.

År 2016 fattades i genomsnitt 1 200 lagföringsbeslut per 100 000 av medelfolkmängden. I förhållande till folkmängden hade region Nord det största antalet lagföringsbeslut, med 1 420 lagföringar per 100 000 invånare; sedan följde region Stockholm och region Syd. I dessa två regioner fattades 1 220 respektive 1 180 lagföringsbeslut per 100 000 av medelfolkmängden under 2016. Det finns två huvudsakliga förklaringar till att just dessa län har flest lagföringsbeslut per 100 000 invånare. Att Nord och till viss del Syd ligger högst beror på att det i dessa regioner finns åklagarkamrar som hanterar trafikbrott inte bara från den egna regionen utan även från övriga delar i landet. Det gör att en stor andel av alla lagföringsbeslut i dessa län gäller personer som är folkbokförda i andra regioner. Den andra förklaringen är att Stockholm och till viss del Syd är storstadsregioner. Lägst antal lagföringar i relation till medelfolkmängden hade regionerna Bergslagen, Mitt och Väst, med 1 060–1 100 lagföringsbeslut per 100 000 invånare under 2016.

Jämfört med 2015 minskade antalet lagföringsbeslut per 100 000 invånare i samtliga regioner. Störst var minskningen i region Stockholm och region Syd, som hade en minskning med 15 respektive 12 procent, vilket motsvarar en minskning med 207 respektive 155 beslut per 100 000 invånare.

Också jämfört med 2007 har antalet lagföringsbeslut per 100 000 minskat i samtliga regioner, förutom i region Nord. Region Nord uppvisade i stort sett samma antal beslut per 100 000 invånare 2007 som 2016. De största minskningarna återfinns i regionerna Mitt, Stockholm och Syd, som uppvisade minskningar på 510–634 beslut per 100 000 invånare. Även det totala antalet lagföringsbeslut har minskat i alla regioner, förutom i region Nord.

Vid tolkning av den regionala statistiken bör tas i beaktande att en person oftast lagförs (i de fall det inte rör enklare trafikbrott) i den region där brottet har begåtts, personen kan dock vara bosatt i en annan del av landet. Normalt besöks storstadsregionerna i större utsträckning än övriga regioner av personer som är folkbokförda på andra platser i landet. Det kan dock även finnas mindre orter som under vissa säsonger på året får ett inflöde av många personer som är folkbokförda på annan ort.

Figur 36 Antal lagföringsbeslut för brott mot person och övriga brott, per 100 000 av den straffmyndiga medelfolkmängden i regionerna, år 2016.

De regionala skillnaderna i antalet lagföringar varierar beroende på vilken lagförd brottslighet som avses. För lagföringar gällande trafikbrott²¹ återfanns det största totala antalet i region Syd (6 860 lagföringsbeslut), region Nord (4 990 lagföringsbeslut) och region Stockholm (4 960 lagföringsbeslut) under 2016. Regionerna Nord och Syd hade även flest brott när antalet beräknas per 100 000 invånare, (670 respektive 436 lagföringsbeslut per 100 000 invånare).

När det gäller brott mot person hade samtliga tre storstadsregioner, Stockholm, Väst och Syd, det största antalet lagföringsbeslut, med 2 250, 1 930 respektive 1 800 beslut (motsvarande 114–120 lagföringsbeslut per 100 000 invånare). Resultaten ska tolkas mot bakgrund av att de tre storstadsregionerna tillsammans hade en straffmyndig befolkning på över 5 000 000 invånare under 2016. Ser man i stället till antalet lagföringsbeslut i förhållande till 100 000 straffmyndiga personer är det regionerna Nord, Mitt och Bergslagen som hamnar högst, med 139, 129 respektive 123 lagföringsbeslut per 100 000 invånare, för brott mot person. Antalet lagföringsbeslut per 100 000 invånare avseende brott mot person minskade i samtliga regioner i jämförelse med 2015.

²¹ Brotts mot trafikbrottslagen och trafikförordningen.

Beskrivning av statistiken

Statistiken över personer lagförda för brott är en totalundersökning. Statistiken bygger på uppgifter som har registrerats i åklagarnas ärendehanteringssystem Cåbra, tullåklagarnas ärendehanteringssystem Envis samt i domstolarnas ärendehanteringssystem Vera. Underlaget till statistiken över godkända ordningsbotsförelägganden levereras separat i en fil från polisen och bygger på uppgifter som registrerats i polisens ärendehanteringssystem för ordningsbotsförelägganden – RIOB.

Lagföringsbeslut

I statistiken över personer lagförda för brott redovisas de personer som av domstol eller åklagare bedömts vara skyldiga till brott. Statistiken omfattar beslut om fällande domar i tingsrätt och åklagarbeslut (utfärdade strafförelägganden och meddelade åtalsunderlåtelse). Även ordningsbot, som utfärdas av polis eller tull, är en typ av lagföring. Denna uppgift ingår dock inte i begreppen lagförda personer, lagföringsbeslut eller lagförda brott (se nedan).

När flera personer ingår i samma lagföring räknas varje enskild person som en enhet i statistiken. En och samma person kan även lagföras vid flera tillfällen under ett år, och räknas då flera gånger i statistiken över lagföringsbeslut. Statistiken redovisar därmed det totala antalet lagföringsbeslut som en enskild person erhållit under ett år. I sammanfattningar före 2010 benämns *lagföringsbeslut (lagföringar)* i stället *lagförda personer, bruttoredovisat*.

Med *domslut* (dom) avses en fällande dom i tingsrätt mot en person. Domsluten redovisas oavsett om de har överklagats eller vunnit laga kraft i tingsrätten. Ingen hänsyn tas i statistiken till eventuella ändringar i högre rättsinstans.

Med *strafföreläggande* avses böter som utfärdas av åklagare. Från och med 1997 kan även villkorlig dom utfärdas, enskilt eller i kombination med böter. Strafföreläggande kan endast utfärdas för brott där böter ingår i straffskalan. Endast strafförelägganden som godkänts av den förelagde ingår i redovisningen.

Med *åtalsunderlåtelse* avses beslut av åklagare att inte väcka åtal, trots att den misstänkte bedöms vara skyldig till brottet. Skälet kan vara att personen samtidigt

står åtalad för flera brott och att det underlåtna brottet inte anses ha någon ytterligare påverkan på straffpåföljden, eller att personen är ung och brottet lindrigt.

Ordningsbot är en typ av böter som utfärdas av polisen eller tullen. Förelägganden om ordningsbot rapporteras utan personuppgifter till Brå och redovisas därför separat i statistiken. Vidare omfattar statistiken enbart ordningsbotsförelägganden från polisen, som godkänts av den bötfällda personen.

Statistiken ger en allmän beskrivning av lagföringarnas fördelning efter huvudbrott, huvudpåföljd, fängelse tidens längd och den regionala fördelningen av lagföringarna. Dessutom ger statistiken en övergripande bild av de personer som är föremål för lagföringsbeslut och hur de fördelar sig med avseende på kön, ålder och tidigare belastning.

Lagförda brott

I varje lagföringsbeslut ingår ett eller flera lagförda brott. Samtliga lagförda brott redovisas i statistiken över lagförda brott. Eftersom statistiken bygger på lagföringsbeslut innebär det att om flera personer lagförs för samma gärning kommer det att räknas som ett brott för varje lagförd person i statistiken. Denna redovisning motsvaras närmast av statistiken över handlagda brottsmisstankar.

Lagförda personer

Med *lagförda personer* avses enskilda individer som lagförts under året. I tabellerna 440 och 450 finns en kolumn där varje enskild person redovisas en gång oavsett hur många lagföringsbeslut personen erhållit under året.²² Denna redovisning kallas i tabellerna för lagförda personer. I sammanfattningar före 2010 motsvaras detta av begreppet *lagförda personer, netto redovisat*.

Statistikens ändamål

Ändamålet med statistiken över personer lagförda för brott är att ge statistiskt underlag för insyn i, granskning av och uppföljning av rättsväsendets lagförande och dömande verksamhet.

Statistiken över personer lagförda för brott ska ge en översiktlig redovisning av nivåer, strukturer och utveckling av de lagföringsbeslut som fattas av åklagare och domstolar samt de ordningsböter som utfärdas av polisen.

²² Tabellerna finns för nedladdning på Brås webbplats, www.bra.se.

Statistikens innehåll

Population

Följande fyra målpopulationer och målobjekt ingår i 2016 års statistik över personer lagförda för brott.

Lagföringsbeslut med *lagföringsbeslut* som målobjekt.

Lagförda brott med *brott* som målobjekt.

Lagförda personer med *personer* som målobjekt.

Godkända ordningsbotsförelägganden med *ordningsbotsförelägganden* som målobjekt.
Godkända ordningsbotsförelägganden ingår inte i begreppet lagföringsbeslut.

Kategorisering av brott

Brottsredovisningen omfattar samtliga rikstäckande författningar, såväl balkbrott (brottsbalken, miljöbalken m.m.) som brott mot specialstraffrättsliga författningar. I lagföringsstatistiken ingår därmed även brott som inte redovisas i statistiken över anmälda brott. Det är i huvudsak fråga om vägtrafikbrott och andra lindriga bötesbrott. Försök, förberedelse, anstiftan och stämpling av brott redovisas under respektive brott.

Brottsredovisningen utgår från det strafflagrum (författning, kapitel, paragraf, stycke, punkt) som angivits på domslutet, det utfärdade strafföreläggandet eller den meddelade åtalsunderlåtelsen. Klassificeringen av brott har sin grund i gällande lagstiftning. Uppgifter om omständigheter kring brottet, till exempel offrets kön eller relation till gärningspersonen, ingår därför inte i redovisningen, till skillnad från brottsstatistiken. De brottstyper som presenteras i denna rapport är ett urval av samtliga lagrum. Fullständig statistik finns tillgänglig hos Brå.

En person kan i ett och samma beslut dömas för flera brott. För huvuddelen av dessa fall utdöms en gemensam påföljd för samtliga brott. Men i vissa fall dömer domstolen ut en påföljd för ett brott och en annan påföljd för den övriga brottsligheten i domen. För att man i statistiken på ett enkelt sätt ska kunna redovisa vilka påföljder som följer på olika brott, tillämpas en så kallad huvudbrotts- och huvudpåföljdsprincip. Denna princip innebär att endast det grövsta brottet (sett till straffskalan) och den mest ingripande påföljden redovisas i statistiken.

Regional fördelning

Statistiken över personer lagförda för brott redovisas för hela landet och efter region. Indelningen efter region bygger på den geografiska placeringen av den tingsrätt eller åklagarmyndighet som har tagit beslutet om lagföring. Huvudregeln är att ett mål tas upp vid den tingsrätt eller åklagarmyndighet som finns i det område där brottet är begånget. Statistik indelad efter åklagarmyndighet och tingsrätt redovisas inte i denna rapport, men finns tillgänglig hos Brå.

Insamling och bearbetning

Registreringen vid åklagarkamrarna och domstolarna utgör underlaget för statistiken över personer lagförda för brott.

Uppgifter om domar samlas in av Polismyndigheten via domstolarnas ärendehanteringssystem (Vera). Materialet sänds till Brå månadsvis på elektronisk väg. Uppgifter om strafförelägganden och åtalsunderlåtelse samlas in från Åklagarmyndigheten (ÅM) via åklagarväsendets system för strafförelägganden respektive åtalsunderlåtelse (Cåbra) samt från tullåklagarnas ärendehanteringssystem (Envis). Materialet skickas dagligen på elektronisk väg till Brå.

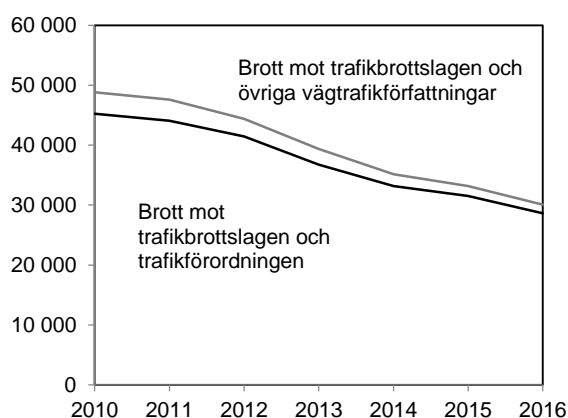
Hos Brå görs olika kontroller, kompletteringar och rättningar av materialet innan uppgifterna sammanställs till statistik.

Jämförbarhet över tid

Statistik över personer lagförda för brott har förts sedan 1830-talet. Åtskilliga förändringar inom rättsväsendet har skett under åren. Nedan följer en sammanställning av några förändringar inom rättsväsendet och av statistikrutiner sedan 1987 som i högre eller lägre grad har påverkat statistiken över personer lagförda för brott. Denna redogörelse gör dock inga anspråk på att vara uttömmande, utan det finns flera andra faktorer som påverkar jämförbarheten och tolkningen av statistiken.

- Från och med 2016 års statistik särredovisas *straffvarning* i tabellerna över huvudbrott och huvudpåföljd (tabell 420–423 samt tabell 521). Straffvarning är åtalsunderlåtelse som meddelats enligt 17 § lagen (1964:67) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL), och kan beslutas för personer som begått brott innan de fyllt 18 år.
- I samband med produktionen av 2016 års statistik ändrades beräkningen av den totalt utdömda strafftiden i tabellerna 430–437. Beräkningen har ändrats för att justera för ett tidigare avrundningsfel. Avrundningsfelet var litet (mindre än 0,05 % för den totalt utdömda strafftiden under 2016) och antas ha haft en marginell inverkan på statistiken. Beräkningen av den totalt utdömda strafftiden påverkar även beräkningen av den genomsnittligt utdömda strafftiden.

- I sammanfattningen av resultaten ovan redovisas kategorin *trafikbrott* i avsnittet *Brottsstrukturen* samt i avsnittet *Regionala resultat* (avser också figurerna 4, 5 och 36). Under åren 2010–2015 ingick *brott mot trafikbrottslagen* (lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott) samt brott mot ett urval av *övriga vägtrafikförfattningar* i kategorin. För att göra redovisningen mer enhetlig har Brå i 2016 års sammanfattning beslutat att *brott mot trafikbrottslagen* samt *brott mot trafikförordningen* (trafikförordning (1998:1276)) ska ingå i kategorin. Den nya redovisningen innebär att kategorin *trafikbrott* utgör en något mindre del av det totala antalet lagföringsbeslut. Nedan visas en figur samt en tabell som illustrerar skillnaderna mellan de olika redovisningarna.

Figur 37 Antal brott mot trafikbrottslagen och övriga trafikförfattningar respektive brott mot trafikbrottslagen och trafikförordningen, åren 2010–2016.

Tabell 3 Antal lagföringsbeslut mot trafikbrottslagen och övriga trafikförfattningar respektive antal lagföringsbeslut mot trafikbrottslagen och trafikförordningen, åren 2010–2016.

År	Antal lagföringsbeslut mot trafikbrottslagen och övriga trafikförfattningar		Antal lagföringsbeslut mot trafikbrottslagen och trafikförordningen	
	Antal	Andel av samtliga beslut	Antal	Andel av samtliga beslut
2010	48 820	35	45 243	33
2011	47 619	35	44 054	32
2012	44 377	34	41 442	32
2013	39 384	34	36 764	32
2014	35 131	32	33 173	30
2015	33 187	31	31 538	30
2016	30 054	31	28 660	29

- Sedan 2015 finns vissa brister i indata från Åklagarmyndigheten (ÅM), som innebär att antalet lagföringsbeslut rörande ringa narkotikabrott respektive narkotikabrott av normalgraden inte kan särredovisas med tillförlitlighet i statistiken för åren 2015–2016. Brå har därför valt att slå ihop redovisningen av de två brottstyperna i flertalet av statistiktabellerna och i sammanfattningen av resultaten för de berörda åren. Därmed är det inte möjligt att fullt ut

jämföra uppgifter om ringa narkotikabrott respektive narkotikabrott av normalgraden för åren 2015 och 2016 med tidigare år.

De identifierade bristerna rör uppgifter om narkotikarubricering i meddelade åtalsunderlåtelse och godkända strafförelägganden som leverats från Åklagarmyndigheten. Totalt rör det sig om cirka 600 beslut för 2015 respektive cirka 220 beslut för 2016 av denna typ, där det utifrån tillgänglig data inte gått att säkerställa narkotikabrottets svårighetsgrad. Det ska påtalas att felet varken påverkar redovisningen av antalet narkotikabrott totalt sett eller redovisningen av antalet grova narkotikabrott. De bristande uppgifterna beror på ett konverteringsfel i ärendesystemet Cåbra. ÅM har vidtagit åtgärder för att hantera felet.

- På grund av brister i filen med ordningsbotsförelägganden för 2015, kontrollerade Polismyndigheten om data och gjorde ett nytt uttag som levererades till Brå i början av juli 2016 (normalt tas dessa data över ut i januari). Den senare uttagsperioden innebär att fler förelägganden kan komma att ingå i det uttag som ligger till grund för redovisningen av statistiken för 2015 respektive 2016, vilket i sin tur kan påverka jämförbarheten med tidigare års statistik. Det ökade antalet förelägganden i uttaget kan dels bero på att fler förelägganden med förseelsedatum och godkännandedatum under referensåret har hunnits registrerats i systemet under tiden mellan det första och det andra uttaget. Dels kan det bero på att fler förelägganden med förseelsedatum under referensåret och godkännandedatum året därpå hunnit registrerats i systemet under perioden. Sådana förelägganden sparas hos Brå och publiceras i nästkommande års statistik över godkända ordningsbotsförelägganden.

Det är svårt att mer exakt skatta hur stor en eventuell överskattning till följd av det senare uttaget skulle kunna vara. Det har tillkommit omkring 1 800 förelägganden i den andra filen jämfört med den första. Dessa kan vara sådana med godkännandedatum under 2015 som redovisas i statistiken. Det kan också vara sådana som saknar godkännandedatum, eller som är godkända men som avser 2016, och därför inte redovisas i statistiken för 2015.

Därutöver kan förelägganden som saknade godkännandedatum i det första uttaget också ha fått ett godkännandedatum i det andra uttaget. Då ordningsbotsförelägganden vanligtvis hanteras relativt skyndsamt är en rimlig bedömning det inte torde röra sig om ett tillskott på mer än ett par tusen förelägganden, det vill säga mindre än en procent än det totala antalet för året.

Antalet förelägganden 2015 minskade med knappt 39 200 jämfört med 2014. En effekt av det senare uttaget är att minskningen skulle ha varit något större om uttaget hade gjorts i januari som planerat. Det rör sig dock om en marginell inverkan.

Från och med 2016 års statistik kommer uttaget för ordningsbotsföreläggandefilen att tas fram hos Polismyndigheten i början av april. Tidigare år togs filen fram i början av januari.

- Från och med 2015 redovisar lagföringsstatistiken avseende narkotikabrott även gärning. Det innebär för narkotikabrotten en detaljering av statistiken som gör det möjligt att se fördelningen av olika brottsliga gärningar uppdelat på rubricering, utifrån hur grovt brottet anses vara. Redovisningen utgår från de gärningar som punktas upp i narkotikastrafflagens (1968:64) första paragraf. Gärningarna listas i lagen utifrån allvarlighetsgrad under sex punkter med överlåtelse först, ned till bruk. Utöver de sex listade gärningarna redovisas i tabellerna även en övrigtkategori för de fall där flera gärningar har angetts för samma brott. Det kan till exempel röra sig om innehav i överlåtelssyfte som innebär att både punkterna 1 och 6 kan anges för brottet. Gärningsredovisningen återfinns i de flesta tabeller som redovisar brottslagrum.
- Från och med 2015 års statistik redovisas den regionala lagföringsstatistiken utifrån region. Denna indelning ersätter den redovisning efter län som gällde fram till 2014. Under slutet av 2014 skedde en omorganisation av Åklagarmyndighetens verksamhet. Denna förändring ledde till att landets åklagarkamrar delades in i sju åklagarområden. Varje åklagarkammare arbetar normalt mot en närliggande utvald tingsrätt. I statistiken innebär Åklagarmyndighetens förändring att redovisningen av den regionala statistiken från och med 2015 års statistik sker utifrån sju regioner: Nord (tidigare redovisat som Jämtlands, Västerbottens, Norrbottens och Västernorrlands län), Mitt (tidigare redovisat som Uppsala, Gävleborgs och Västmanlands län), Stockholm (tidigare redovisat som Stockholms och Gotlands län), Öst (tidigare redovisat som Södermanlands, Östergötlands och Jönköpings län), Väst (tidigare redovisat som Västra Götalands och Hallands län), Syd (tidigare redovisat som Kalmar, Blekinge, Kronobergs och Skåne län) och Bergslagen (tidigare redovisat som Örebro, Värmlands och Dalarnas län).
- Under 2015 skedde en retroaktiv korrigerings av antalet åtalsunderlåtelse för åren 2012 och 2013. Korrigeringen gällde ett mindre antal åtalsunderlåtelse som återkallats innan statistiken för dessa år producerades, men som på grund av förändringar i inläsningskontroller inte tagits bort från urvalet enligt gängse rutin. Korrigeringen påverkar enbart jämförbarheten mellan den officiella statistiken för åren 2012 och 2013 och eventuella nya redovisningar av åtalsunderlåtelse för dessa år.
- Ett antal brottsrubriceringar i 14 kap. BrB ändrade paragrafnummer den 1 juli 2013. Redovisningen i statistiken utgår från Juridisk information, JIF (se längre ner i listan Jämförelser över tid) och användes under 2013 av Åklagarmyndigheten, men inte av domstolarna. Detta gör redovisningen skev för rubriceringarna märkesförfalskning, förfalskning av fast märke och brukande av förfalskning. Då domstolarna fram till och med juni 2014 använde sig av en annan struktur för lagrumsinformationen, redovisas i 2013 års statistik vissa av de ovan nämnda brotten som avgjorts i domstol under fel rubricering i tabellerna. Felet påverkar enbart 2013 års statistik.

- Från och med den 1 maj 2012 hanteras trafikmål från hela landet huvudsakligen vid två åklagarkamrar, förlagda till Karlskrona och Örebro. Det innebär att sådana lagföringsbeslut i huvudsak utfärdas av åklagare vid Åklagarkammaren Karlskrona–trafik och Åklagarkammaren Örebro–trafik. I de tabeller som redovisar regional fördelning av lagföringsbeslut återfinns beslut från dessa trafikbrottskamrar både i totalmängden för region Nord respektive Syd samt även som *därav trafikbrottskammare* för respektive region. En detaljerad sammanställning av hur många beslut som fattas vid respektive åklagarkammare framgår av tabellerna 523a1 och 523a2²³.
- Grova brott redovisas från och med 2012 års statistik för fler brott än tidigare. Brottbalksbrott redovisas där det går att särredovisa grovt brott och där fler än tio lagföringsbeslut har fattats under året. I vissa fall, där brottskategorin anses ha ett stort allmänintresse, redovisas grova brott även när färre än tio lagföringsbeslut har fattats.
- Nya tabeller som redovisar domslut avseende fängelse i förhållande till ålder produceras från och med 2012 års statistik.
- I december 2012 togs en uppdaterad version av Åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem Cåbra 2.0 i drift. Detta borde dock endast ha en marginell betydelse för lagföringsstatistiken.
- Ett antal principiellt viktiga domar i Högsta domstolen, gällande straffmätningen av narkotikabrott, fattades under 2011 och 2012. Dessa domar låg som underlag för den nya praxis som började tillämpas vid domstolarna under andra halvan av 2011. Effekterna av domstolarnas nya tillämpning av lagen började synas tydligt i statistiken under 2012. Framför allt har förändringen haft effekt på statistiken över fängelsedomar, till exempel nivån på den så kallade straffmassan. Dessutom har praxis påverkat rättsväsendets kategorisering av narkotikabrotten, där till exempel innebörden av grovt narkotikabrott har förändrats. Denna förändring har påverkat fördelningen av de påföljder och typer av lagföringsbeslut som fattas när det gäller narkotikabrott.
- I november 2011 började Åklagarmyndigheten skicka lagföringsinformation (strafförelägganden och åtalsunderlåtelse) i ett nytt format för juridisk information (JIF). För att kunna ta emot informationen i det nya formatet har Brå infört kopplingar mellan JIF och Brås befintliga statistiksystem. Eftersom införandet skedde i slutet av 2011, och enbart för strafförelägganden och åtalsunderlåtelse, antas detta ha en marginell påverkan på statistiken under detta år. JIF är ett led i utvecklingsarbetet inom Rättsväsendets informationsförsörjning (RIF) och kommer i framtiden att implementeras i samtliga de

²³ Tabellerna finns för nedladdning på Brås webbplats, www.bra.se.

system inom rättsväsendet som levererar statistikuppgifter till Brå. På sikt, och i takt med att JIF används i hela rättsväsendet, kommer Brå att utveckla statistiken så att den nya, mer detaljerade informationen kan användas i redovisningen av statistik. Till exempel kommer det att bli möjligt att särredovisa fullbordade brott och försöksbrott.

- I samband med produktionen av 2010 års statistik togs ett antal nya tidsserietabeller fram. Dessa finns för nedladdning på Brås webbplats, www.bra.se.
- I de fall både dagsböter och penningbot har dömts ut för ett antal brott i samma dom och det utifrån domen inte går att skilja på vilken påföljd som hör till vilket brott, har detta, från och med 2010 års lagföringsstatistik, lösts genom att penningboten kopplas slumpmässigt till ett av de brott i lagföringen som har penningbot i straffskalan. Förändringen kan ha viss påverkan på tabeller som redovisar bötespåföljd (framför allt tabellerna 500, 500B och 500C). Inför 2010 års produktion gjordes även en korrigerings av tabellerna 500, 500B och 500C. Tidigare har tabellerna inte redovisat bipåföljder i de fall både dagsböter och penningböter utdömts i samma lagföring. Från och med 2010 års statistik redovisas även bipåföljden i dessa fall. Bortfallet har under tidigare år varit marginellt, varför ingen korrigerings bakåt i tiden har gjorts.
- Inför 2010 års produktion genomförde Brå en översyn av straffskalor i statistiksystemet. En del förändringar i straffskalor i statistiksystemet har gjorts, men påverkan på huvudbrottsbestämningen antas vara marginell.
- I 2009 års statistik byttes termerna lagförda personer (brutto) och lagförda personer (netto) ut, mot lagföringsbeslut och lagförda personer. Detta har ingen påverkan på jämförbarheten. Däremot är dessa termer mer pedagogiska och gör statistiken mer lättförståelig.
- I samband med produktionen av lagföringsstatistiken 2009 redovisades flertalet tabeller uppdelade efter kön. Det innebär att de flesta tabeller nu redovisas både för samtliga lagförda personer och för lagförda kvinnor respektive lagförda män. År 2009 omarbetades tabeller över lagföringar fördelat på åklagarkamrar respektive tingsrätter. Detta gjordes för att underlätta jämförelser mellan olika åklagarkamrar respektive tingsrätter. Tabellerna finns för nedladdning på Brås webbplats www.bra.se.
- Uppgifter till lagföringsstatistiken inkommer löpande till Brå från Åklagarmyndigheten och domstolarna. Det kan i överföringen och hanteringen av uppgifter ta en viss tid från det att ett beslut fattas till att det kommer till Brå, vilket orsakar en viss eftersläpning. Lagföringar som beslutas sent under året inkommer först under nästkommande år. Tidigare år har statistiken producerats under en viss tid, och när tabellerna sedan kontrollerats har en markering gjorts som visar vilka beslut som tillhör årspopulationen. Från och med 2009 års statistik har i stället fastslagits att de beslut gällande föregående år som har inkommit före den 31 mars följande år, ska ingå i

lagföringsstatistiken för föregående år. Denna ändring av rutinerna kommer endast att ha en marginell påverkan på statistiken.

- Under tidigare år har livstidsdömda inkluderats när medelstrafftiden för fängelsedömda har beräknats. Livstidsdömda fick då ett värde på tio år. Från och med 2009 har livstidsdömda tagits bort vid beräkningen av medelstrafftiden. Anledningen till denna förändring är att livstidsdomen i praktiken innebär en betydligt längre tid än tio år; däremot är det svårt att säga hur lång medelstrafftiden för en livstidsdom är, då detta kan variera kraftigt från år till år. Vid jämförelse av medelstrafftiden när det gäller fängelsedomar för samtliga brott har detta endast en marginell betydelse. Däremot påverkas jämförelsemöjligheten då det gäller morddömda, eftersom majoriteten av alla livstidsdömda återfinns inom denna population.
- Från och med 2009 års statistik har ett antal tabeller fått en lägre detaljeringsgrad när det gäller brottsredovisningen än tidigare. Det berör framför allt tabeller för beslut om slutna ungdomsvård. Anledningen till denna förändring är främst att öka sekretessen för de personer det gäller, eftersom det handlar om tabeller med många låga tal, där det finns risk för att enskilda individer kan bli utpekade. Förändringen kan i vissa fall leda till att jämförelsen över år kan bli sämre.
- Under 2007 införde Åklagarmyndigheten ett nytt ärendesystem (Cåbra) som ersatte åklagarnas tidigare ärendesystem (Brådis och Envis). Systemomläggningen påbörjades i februari 2007 och skedde successivt i olika åklagarkamrar fram till juni 2007. Syftet med omläggningen var att ytterligare effektivisera åklagarverksamheten. Uppgifter från både de gamla systemen och det nya systemet ligger till grund för statistiken över lagförda personer. Denna systemomläggning kan ha påverkat statistiken över lagföringsbeslut under 2007 och därmed jämförbarheten med tidigare år. Analyser av statistiken samt de tester som genomförts under hela införandefasen tyder dock på att systemomläggningen generellt sett endast kan ha haft en marginell påverkan på statistiken. (Mer utförlig information om statistikomläggningen kan beställas från Brås enhet för rättsstatistik.)
- Den 1 januari 2007 infördes ändringar i reglerna om ingripande mot och behandling av unga lagöverträdare. Syftet med dessa ändringar var att vidareutveckla och förbättra påföljdssystemet för unga i åldern 15–21 år som gjort sig skyldiga till brott. Ändringarna innebar bland annat att tillämpningen av påföljden vård inom socialtjänsten tydligare inriktas på unga med särskilt behov av vård. Denna avgränsning synliggjordes genom att påföljden bytte beteckning till ungdomsvård. Ändringarna innebar samtidigt att ungdomstjänst infördes som en ny fristående påföljd för unga lagöverträdare under 21 år. Påföljden, som liksom tidigare avser oavlönat arbete samt annan särskild ordnad verksamhet i lägst 20 och högst 150 timmar, får endast dömas ut om den unge godkänner påföljden och det saknas grund för att döma till

ungdomsvård. Syftet är att påföljden ungdomstjänst ska kunna ersätta högre bötesstraff, kortare frihetsberövanden och, när det är lämpligt, ungdomsvård. I valet mellan böter och ungdomstjänst ska det senare normalt väljas om det inte anses för ingripande. Om den unge är över 18 år får dock ungdomstjänst endast dömas ut om det finns särskilda skäl.

- Den 1 april 2005 trädde en ny sexualbrottslagstiftning (6 kap. BrB) i kraft. Syftet med den nya lagstiftningen var dels att ytterligare förstärka och tydliggöra varje människas absoluta rätt till sexuell integritet och självbestämmande, dels att på olika sätt lyfta fram och förstärka skyddet för barn och ungdomar som utsätts för sexuella kränkningar. Den nya lagstiftningen innebar väsentliga ändringar i flera bestämmelser, men också tillkomsten av helt nya bestämmelser. Bland annat har begreppet våldtäkt utvidgats till att omfatta de så kallade utnyttjandefallen, och kravet på tvång har satts lägre. Det innebär dels att gärningar som tidigare bedömdes som sexuellt utnyttjande i stället bedöms som våldtäkt, dels att tillämpningsområdet för när en våldtäkt kan bedömas som grov har utvidgats. Dessutom stadgas att en våldtäkt som begås av flera personer i normalfallet ska bedömas som grov. Bestämmelsen sexuellt tvång kvarstår och ska tillämpas när förutsättningarna för våldtäkt inte är uppfyllda, medan den tidigare bestämmelsen sexuellt utnyttjande ändrats till att enbart avse utnyttjande av personer som befinner sig i beroendeställning till gärningspersonen.

Genom lagstiftningen upphävdes även lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster. Den ersattes av en ny straffbestämmelse i brottsbalkens sjätte kapitel, köp av sexuell tjänst (11 §). Utöver att straffbelägga den som betalar för en tillfällig sexuell förbindelse utvidgades bestämmelsen till att även straffbelägga den som nyttjar en sådan förbindelse som betalats av någon annan. Nämda och övriga ändringar i lagstiftningen innebär att man inte utan vidare kan jämföra antalet lagförda för olika sexualbrott 2005 och senare med tidigare år.

Den nya lagstiftningen innehåller vidare fyra nya straffbestämmelser för sexualbrott som riktar sig mot barn. Bestämmelsen våldtäkt mot barn (4 §) tar sikte på de allra allvarligaste brotten mot barn, och det ställs inte längre några krav på att hot eller våld har använts vid övergreppet. Bestämmelsen sexuellt utnyttjande av barn (5 §) reglerar sådana fall av våldtäkt mot barn som med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarliga, och bestämmelsen sexuellt övergrepp mot barn (6 §) avser andra sexuella handlingar mot barn än som avses i bestämmelserna om våldtäkt respektive sexuellt utnyttjande av barn. Dessutom tillkom en ny bestämmelse, sexuellt utnyttjande av barn för sexuell posering (8 §), som straffbelägger gärningar där någon främjar eller utnyttjar barn för detta ändamål.

- Från och med 2004 erhåller RI-systemet på Rikspolisstyrelsen (RPS), som är det system som förmedlar information från domstolarna till Brå, uppgifter om

domar och slutliga beslut från Domstolsverkets verksamhetssystem för handläggning av domar i tingsrätt. Det så kallade Vera-systemet ersatte därmed det tidigare MÅHS-systemet. Enligt tester som gjorts har systemskiftet inte haft någon inverkan på statistiken över lagförda personer.

- Under 2002 inrapporterades vissa felaktigheter i de åtalsunderlåtelse som rörde narkotikabrott. På grund av ett fel i åklagarnas ärendehanteringssystem Brådis kom en del ärenden som avsåg ringa narkotikabrott att inrapporteras som narkotikabrott av normalgraden. Den felaktiga inrapporteringen har medfört att lagföringsstatistiken för 2002 överskattar antalet personer som meddelats åtalsunderlåtelse för narkotikabrott av normalgraden på bekostnad av motsvarande antal för ringa narkotikabrott. Åtalsunderlåtelse som rör övriga typer av huvudbrott har påverkats obetydligt av felaktigheterna, och felrapporteringen har ingen påverkan alls på antalet meddelade åtalsunderlåtelse totalt sett.²⁴ Felaktigheterna har genom Åklagarmyndighetens försorg kunnat åtgärdas, och tabeller med korrigerade uppgifter kan beställas från Brå.
- År 2002 ökade antalet utfärdade och godkända strafförelägganden från tullverksåklagare med 84 procent jämfört med året dessförinnan. Ökningen var i huvudsak av systemtekniskt slag och kan förklaras av att tullens system för föreläggande av ordningsbot inte fungerade tillfredsställande under året. Detta medförde att man tillfälligt var tvungen att utfärda strafförelägganden för brott som vanligtvis beivras med ordningsbot (till exempel ringa tullbrott). Såväl ökningen av antalet utfärdade och godkända strafförelägganden under 2002 som stora delar av nedgången i antalet strafförelägganden 2003, bör tolkas mot bakgrund av den systemtekniska förändringen vid tullen 2002.
- Den 1 januari 2001 infördes den nya lagen om straff för smuggling, som ersatte den tidigare varusmuggningslagen. Införandet av lagen innebär inga större förändringar i statistiken över lagförda personer. Genom den nya lagen kan vissa brott, bland annat smuggling av narkotika, särredovisas i statistiken.
- Från och med år 2000 levereras uppgifter om åtalsunderlåtelse på elektronisk väg direkt från Åklagarmyndigheten (ÅM), i stället för som tidigare via Rikspolisstyrelsen (RPS). De två viktigaste effekterna av denna omläggning är att statistiken över åtalsunderlåtelse kom att omfatta samtliga författningar och att definitionen av en åtalsunderlåtelse förändrades något.²⁵
- År 1999 kom ordningsbottsinstutetet att utökas med brott mot ett större antal författningar. Utvidgningen påverkar antalet utfärdade ordningsbottsörelägganden, men har även betydelse för antalet utfärdade

²⁴ För mer information, se årsboken *Kriminalstatistik 2003*.

²⁵ För mer information, se årsboken *Kriminalstatistik 2000*.

strafförelägganden, eftersom brott som tidigare skulle ha medfört strafföreläggande i och med utvidgningen i stället beivras genom ordningsbot. Utöver utvidgningen 1999 har mindre tillägg i institutet skett under åren.

- År 1999 tillkom flera nya påföljder: villkorlig dom förenat med samhällstjänst, överlämnande till vård inom socialtjänsten förenat med ungdomstjänst och sluten ungdomsvård. Tillkomsten av påföljden sluten ungdomsvård innebär att antalet ungdomar dömda till fängelse inte utan vidare kan jämföras med tidigare år.
- År 1998 införde åklagarkamrarna successivt ett nytt redovisningssystem (EnVis). Uppgifterna om strafförelägganden samlas i och med detta in av Åklagarmyndigheten på elektronisk väg för vidare leverans till Brå. Den elektroniska distribueringen av data medför att Brå erhåller uppgifter om godkända strafförelägganden snabbare än tidigare, vilket i sin tur har viss inverkan på antalet strafförelägganden i statistiken (se ovan).
- År 1997 infördes möjligheten att utfärda villkorlig dom, enskilt eller i kombination med böter, genom strafföreläggande.
- År 1994 övertog Brå ansvaret för själva bearbetningen och produktionen av kriminalstatistiken från Statistiska centralbyrån (SCB). Ett nytt produktions-system med en relationsdatabas byggdes upp, och något förändrade statistikrutiner jämfört med tidigare infördes. Omläggningen har påverkat statistiken marginellt. I och med övertagandet kom dock principen för val av huvudpåföljd att ändras något, såtillvida att förordnanden i förhållande till övriga påföljder kom att rangordnas lägre än vid SCB. Förändringen innebär att förordnanden väljs som huvudpåföljd i statistiken i lägre grad än tidigare, när statistiken producerades av SCB.
- År 1994 införde domstolarna successivt ett nytt ärendehanteringssystem (MÅHS). Tidigare hade domstolarna skickat kopior på domar till RPS, som gjorde en optisk inläsning av domarna. Med införandet av det nya systemet kom domstoluppgifterna i stället att registreras maskinellt, vilket innebar att de fel som tidigare orsakats av den optiska inläsningen försvann.
- Åren 1990–2000 upphörde redovisningen av åtalsunderlåtelse mot vissa författningar, jämfört med perioden 1979–1989. Det är framför allt åtalsunderlåtelse för vissa lindriga brott (främst mot vägtrafikförfattningar) som ej redovisats under åren 1990–2000.
- Från och med 1987 redovisas endast de under statistikåret utfärdade strafförelägganden som har godkänts av den förelagda personen. Tidigare utgick redovisningen från utfärdade strafförelägganden under statistikåret, oavsett om de var godkända eller inte. Förändringen har medfört att något färre strafförelägganden redovisas än under tidigare år.

Brå ansvarar för den officiella kriminalstatistiken och har till uppgift att förse rättsväsendets myndigheter, brottsförebyggande aktörer och övriga användare med statistik av god kvalitet som underlag för verksamhetsuppföljning, beslutsfattande, utredningsverksamhet och forskning.

Utifrån insamlade uppgifter från rättsväsendets administrativa system, sammanställer och presenterar Brås enhet för rättsstatistik årligen cirka 1 100 tabeller på månads-, kvartals- och årsbasis inom områdena brott, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Uppgifterna redovisas på såväl nationell som regional och lokal nivå.

Tabellerna publiceras på Brås webbplats, www.bra.se/statistik, tillsammans med tolkningsanvisningar, kommentarer och analyser.